

**ES ŠALIŲ MODULINIŲ PROGRAMŲ RENGIMO IR
ĮGYVENDINIMO BEI KREDITŲ PERKĖLIMO
PATIRTIES ANALIZĖ**

Vilnius, 2012 m.



Parengta Europos Sąjungos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-001 „Kvalifikacijų formavimas ir modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimas“

TURINYS

Santrumpos	4
Įvadas	5
1. Iš modulinio mokymo istorijos	7
2. Modulinio profesinio mokymo programų rengimo logika.....	10
2.1. Profesinio mokymo programų turinį apibrėžiantys standartai.....	10
2.2. Mokymosi rezultatai ir kreditų sistemos.....	12
2.3. Modulinio mokymo/si koncepcijos.....	15
2.4. Modulinio mokymo organizacinio įgyvendinimo modeliai.....	17
3. Užsienio šalių modulinio mokymo sistemų analizė.....	18
3.1. Modulinio profesinio mokymo sistemų lyginamieji tyrimai.....	18
3.1.1. Modulinio mokymo sistemų palyginimas siekiant pasinaudoti kitose šalyse sukaupta patirtimi	18
3.1.2. Moduliai ir neformalaus ir savarankiško mokymosi pripažinimas.....	20
3.1.3. Modulinį profesinio mokymo/si programų kūrimo gerosios praktikos pavyzdžiai	20
3.1.4. Modularizavimas ir kvalifikacijų lankstumas (flexibility).....	21
3.1.5. Kreditų perkėlimas ir kaupimas	22
2.6. Atskirų to paties pavadinimo kvalifikacijų palyginimas.....	24
3.2. Užsienio valstybių modulinio profesinio mokymo patirtis.....	26
3.2.1. Jungtinė Karalystė.....	27
3.2.2. Prancūzija.....	29
3.2.3. Ispanija.....	30
3.2.4. Nyderlandai.....	32
3.2.5. Suomija.....	32
3.2.6. Vokietija.....	34
3.3. Kitų valstybių modulinio profesinio mokymo patirties perkėlimo į Lietuvą galimybės.....	35
4. Modulinio profesinio mokymo diegimo patirtis Lietuvoje.....	37
4.1. Modulinio profesinio mokymo sistemą reglamentuojantys nacionaliniai dokumentai.....	42
4.2. Švietimo projektų rezultatų nauda modulinio profesinio mokymo sistemos kūrime.....	37
4.2.1. Pagrindinis ugdymas	42
4.2.2. Vidurinis ugdymas.....	42
4.2.3. Profesinis mokymas (jaunimui)	43
4.2.4. Profesinis mokymas (suaugusiems)	46
4.2.5. Aukštasis mokslas	47
4.3. Modulinės programos kūrimo ir įgyvendinimo atvejo analizė	49
Išvados.....	53
Rekomendacijos.....	54
1 priedas. Pagrindinės sąvokos.....	56
2 priedas. Lietuvos elektros energetikos asociacija. DISTRIBUTION CERT PROJEKTAS. Elektromontuotojo mokymo programos moduliai.....	57
3 priedas. Modulio ir modulinio mokymo sąvokų bei sampratų santrauka.....	58
4 priedas. Modulio struktūrų palyginimas.....	61

Santrumpos

CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training

ECTS – European Credit Transfer and Accumulation System

ECVET – European Credit System for Vocational Education and Training

EKS – Mokymosi visą gyvenimą Europos kvalifikacijų sandara

LTKS – Lietuvos kvalifikacijų sandara

NKS – nacionalinė kvalifikacijų sandara

PMĮ – Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas

Įvadas

Sparti technologijų kaita bei išaugusi konkurencija sąlygoja darbo rinkos nestabilumą, kelia vis didesnius reikalavimus darbuotojų turimai kvalifikacijai ir jų pasirengimui nuolat tobulėti. Šiomis sąlygomis švietimo sistema turi būti modernizuota taip, kad padėtų asmeniui greitai ir efektyviai tobulinti savo kvalifikaciją ar ją keisti. Viena iš galimybių tam pasiekti yra perėjimas prie moduliais grindžiamo mokymosi, kuris sudaro palankias sąlygas:

- švietimo sistemos atvirumui ir lankstumui padidinti, nes parinkus reikiamas modulių kombinacijas arba pakeitus tik atskirus modulius galima minimaliomis sąnaudomis parengti/atnaujinti mokymo programas, pritaikant jas prie ūkio arba asmens poreikių;
- užtikrina galimybę asmeniui prireikus nutraukti mokymąsi ir po to vėl jį pratęsti;
- neformaliai ir/arba savarankiškai mokantis bei iš darbo patirties įgytų žinių įvertinimui ir pripažinimui;
- didesniai vertikaliai ir horizontaliai besimokančiųjų judumui;
- lanksčioms mokymo/si sistemoms diegti, įskaitant kontaktinį ir e-mokymąsi.

Taip organizuotas švietimas geriau atlieptų ūkio reikmes, technologinę ir socialinę kaitą, būtų galima į mokymąsi įtraukti įvairias asmenų grupes, lanksčiai prisitaikant prie jų specifinių poreikių.

Vienu iš svarbių švietimo sistemos sektorių yra profesinis mokymas, aprūpinantis ūkį kvalifikuotais darbininkais. Lietuvos teisiniuose dokumentuose jau yra numatyta, kad tiek pirminiame, tiek tęstiniame profesiniame mokyme palaipsniui pereinama prie modulinio mokymo programų kūrimo: Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (toliau – PMI) sudaro tam prielaidas, o Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. V-1435 patvirtintame „Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos apraše“¹ tai nurodoma tiesiogiai. Yra numatyta, kad visos naujai rengiamos programos bus modulinės, o dabar teikiamos programos palaipsniui bus atitinkamai pertvarkomos.

Šios ataskaitos pagrindiniai tikslai yra šie:

- pateikti modulinio profesinio mokymo sistemos apibūdinimą;
- pateikti Lietuvos ir užsienio šalių modulinio profesinio mokymo sistemų analizės apibendrinimus.

Tikslų buvo siekiama analizuojant ir apibendrinant įvairiuose leidiniuose ir internete randamą medžiagą.

¹ http://www.smm.lt/prtm/p_reng/docs/5.pdf

Pirmajame ataskaitos skyriuje pateikiama trumpa modulinio profesinio mokymo plėtros Europoje istorija, antrajame išdėstomi modulinio profesinio mokymo teoriniai pagrindai, trečiajame pateikiama modulinio profesinio mokymo pasiekimų užsienio valstybėse lyginamoji analizė bei atskirų valstybių patirtis, o ketvirtajame aprašoma Lietuvoje sukaupta modulinio profesinio mokymo diegimo patirtis. Pabaigoje suformuluotos išvados ir rekomendacijos. Taip pat yra pateikti 4 priedai.

Ataskaitoje panaudota Trevor Clark apžvalgos „Tarptautinių modulinio profesinio mokymo sistemų įvertinimas“², kuri buvo parengta Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui paprašius, bei Dangiros Juknevičienės ataskaitos „Modulinio profesinio mokymo būklė Lietuvoje“³ medžiaga.

² Trevor Clark . Assessment of International Modular VET Systems for the Lithuanian Qualifications and VET Development Centre, 2011.

³ Dangira Juknevičienė. Modulinio profesinio mokymo būklė Lietuvoje, 2010.

1. Iš modulinio mokymo istorijos

Aukštojo mokslo modularizavimas atsirado 19 amžiaus antroje pusėje Amerikoje⁴. Profesinio mokymo sektoriuje tuo susidomėta maždaug po šimto metų. Pirmiausia tai imta taikyti organizuojant suaugusiųjų mokymą - Tarptautinė darbo organizacija (International Labour Organisation, toliau - ILO). 1970 metais ILO pradėjo vykdyti projektą „Darbinių įgūdžių moduliai“ (Modules of Employable Skills). Nuo 1980 metų daugelyje Europos šalių vykdant nacionalines ir regionines profesinio mokymo reformas buvo naudojami šio projekto rezultatai. Eckhart Chrosciel ir William Plumbridge juos apibendrinę dviejuose leidiniuose – „Darbinių įgūdžių moduliais grindžiamo mokymo koncepcija“ (Modules of Employable Skills (MES) training. The Concept)⁵ ir „Darbinių įgūdžių moduliais grindžiamo mokymo vadovas“ (Handbook on Modules of Employable Skills Training)⁶. Maždaug tuo pat metu taikyti modulinį mokymą pradėjo ir atskiros Europos šalys. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje amatų mokyme modulis pradėta naudoti 1986 m.⁷

Diegti modulinį mokymą pirminame profesiniame mokyme Europos švietimo erdvėje iniciatyvos pirmiausia ėmėsi atskiros valstybės: 1980 m. Jungtinė Karalystė, 1985 m. Olandija, 1990 m. Ispanija ir kt. Europos Sąjungos mastu tai pradėta skatinti kiek vėliau. 1988-1994 m. vykdytos profesinio mokymo tobulinimui skirtos PETRA programos, kurioje dalyvavo visos ES valstybės narės ir kuria buvo „siekiama užtikrinti, kad visi jauni žmonės turėtų galimybę įgyti vienerių, dvejų ar daugiau metų trukmės profesinį mokymą pripažįstamai kvalifikacijai įgyti“, baigiamojoje ataskaitoje⁸ moduliniam mokymui skirtos vos 5 eilutės (18 psl.). Yra nurodyta, kad „buvo plačiai pripažinta lankstumo įdiegimo nacionalinėse pirminio profesinio mokymo sistemose svarba“.

Dauguma vėlesnių veiklų, skirtų profesinio mokymo modularizavimui, buvo įgyvendinama vykdant projektus Leonardo da Vinci programos rėmuose. Nagrinėjamai problemai skirtus projektus galima suskirstyti į dvi grupes:

- projektai vykdyti iki 2008 m.;

⁴ E.Theodossin. (1986). 'The Modular Market.' Studies in Further Education. Blagdon: Further Education Staff College. 135

⁵ E.Chrosciel ir W.Plumbridge. Modules of Employable Skills (MES) Training. The Concept. ILO, Geneva, 1992 http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/1992/92B09_186_engl.pdf

⁶ E.Chrosciel ir W.Plumbridge. Handbook on Modules of Employable Skills (MES) Training. ILO, Geneva, 1992

⁷ E. de Bruijn and C.Howieson. Modular Vocational Education and Training in Scotland and the Netherlands: between specificity and coherence. Comparative Education, Vol. 31, No. 1, 1995. <http://www.jstor.org/pss/3099766>

⁸ Final Report on the Implementation of the PETRA Programme, Commission of the European Communities, 1997 [http://aei.pitt.edu/13120/1/com_\(97\)_385_final.pdf](http://aei.pitt.edu/13120/1/com_(97)_385_final.pdf)

- projektai pradėti 2008 m. ir vėliau, kuriuos vykdant jau orientuojamasi į Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijose „Dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo“⁹ (toliau – EKS Rekomendacija) ir „Dėl Europos profesinio mokymo kreditų sistemos (ECVET) sukūrimo“¹⁰ (toliau – ECVET Rekomendacija) išdėstytus principus.

Pirmajame etape įgyvendintuose projektuose daug dėmesio buvo skirta modulinio profesinio mokymo būklės tyrimui. Įdomiausiai galima laikyti šiuos du projektus:

1. EMCET – Europos duomenų bankas modulių programų ir mokymo technologijų kūrimui (European Bank for the Development of Modular Curricula and Education Technologies)¹¹. Projekte dalyvavo 12 šalių. Buvo įkurtas Europos modulinio švietimo tinklas ModENet¹², kuris vienija modulinio mokymo sistemos ekspertus bei teikia informaciją apie modulinį mokymą.
2. Inclusive Modules – Įtraukimo moduliai – jaunų žmonių judėjimas toliau (Inclusive Modules – Moving Young People on)¹³. Projektas buvo vykdomas 2005-2007 m. Juo buvo siekiama socialinės atskirties grupėms priklausančiam jaunimui padėti mokytis panaudojus modulius. Projekte dalyvavo Vokietija, Belgija, Danija, Portugalija, Graikija, Rumunija ir Jungtinė Karalystė. Sukurtoje svetainėje galima rasti informaciją apie profesinio mokymo modularizavimą projekte dalyvaujančiose šalyse¹⁴, pateikti modulių pavyzdžiai, sukurtos modulių kūrimo gairės.¹⁵ Vykdytojai teigia, kad šiame projekte pirmą kartą buvo suformuluoti bendri kriterijai modulių kūrimui, panaudojimui ir įvertinimui.

Antrajam etapui didelę įtaką turėjo Europos kvalifikacijų sandaros (toliau – EKS) ir nacionalinių kvalifikacijų sandarų (toliau – NKS) įgyvendinimas grindžiamas keliomis principinėmis nuostatomis:

- į bendrąjį ugdymą, profesinį ir tęstinį mokymąsi bei aukštąjį mokslą žiūrima kaip į gerai sustyguotus vieningos švietimo sistemos sektorius;
- visos kvalifikacijos ir joms įgyti skirtos programos grindžiamos kompetencijomis ir/arba mokymosi/studijų rezultatais (learning outcomes);

⁹ EQF Rekomendacija http://ec.europa.eu/eqf/documentation_en.htm

¹⁰ ECVET Rekomendacija http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm

¹¹ www.emcet.net

¹² www.modenet.org

¹³ www.inclusivemodules.eu

¹⁴ http://62.24.236.202/modules2/images/stories/files/common_report_v_modularisation.pdf

¹⁵ Modulių kūrimo gairės - <http://62.24.236.202/modules2/index.php/tool/step-by-step>,

- norint pagerinti perimamumą tarp švietimo sektorių ir padidinti ugdymo/mokymo/studijų lankstumą, profesiniame mokyme ir aukštajame moksle turi būti įdiegtos kreditų perkėlimo sistemos (atitinkamai ECVET ir ECTS), mokymosi/studijų programos pertvarkytos į modulines;
- mokant ir suteikiant kvalifikacijas turi būti efektyviai taikomas ankstesnio mokymosi pripažinimas, ir t.t.

Įvardintų nuostatų laikymasis charakteringas visiems Leonardo da Vinci programos remiamiems modulinio profesinio mokymo problemoms spręsti skirtiems projektams, kurie pradėti įgyvendinti 2008 metais ir vėliau. Informaciją apie šiuos projektus galima rasti ECVET bandomųjų projektų svetainėje (ECVET Pilot Project Website).¹⁶ Daugumoje projektų yra gvildenamos modulinio mokymo pritaikymo tam tikrame ūkio sektoriuje problemos. Modulinio mokymo/si požiūriu vienu iš įdomiausių yra Be-TWIN projektas¹⁷, kuriame nagrinėjamos ECVET ir ECTS sąsajos.

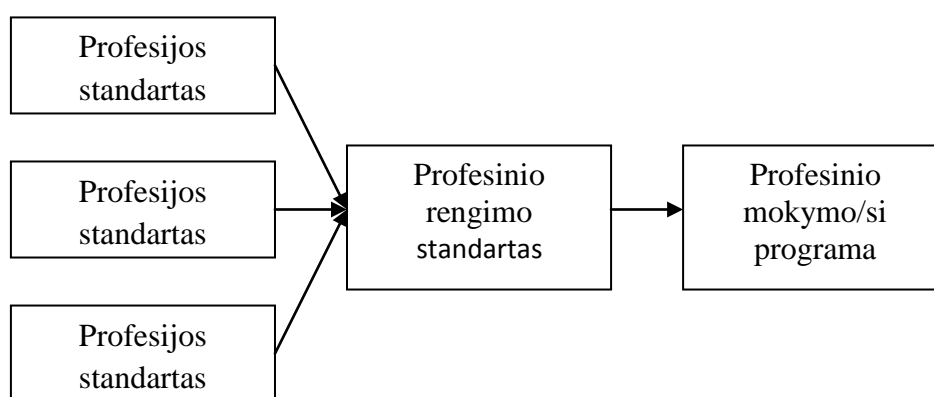
¹⁶ <http://www.ecvet-projects.eu/Projects/ProjectDetail.aspx?id=8>

¹⁷ <http://www.betwin-project.eu/>

2. Modulinio profesinio mokymo sistemos samprata

2.1 Profesinio mokymo programų turinį apibrėžiantys standartai

Profesinio mokymo teikėjų yra palyginus daug. Pavyzdžiui, 2010-2011 m.m. Lietuvoje buvo 78 profesinės mokyklos.¹⁸ Todėl norint pasiekti, kad skirtingų teikėjų teikiamos kvalifikacijos būtų palyginamos, būtinas tam tikras profesinio mokymo programų rengimo proceso standartizavimas. Plačiausiai taikoma profesinio mokymo programų rengimo schema pateikta 1 pav.



1 pav. Plačiausiai taikoma profesinio mokymo programų rengimo schema (pagal R.Laužacką¹⁹)

Visuotinai pripažįstama, kad profesinis mokymas asmeniui turi suteikti kompetencijas, kurios reikalingos ūkyje esantiems darbams atlikti, todėl pirmuoju žingsniu pradėdant rengti profesinio mokymo programą yra profesinės veiklos tyrimas, kurio tikslas – nustatyti numatytai kvalifikacijai reikalingų kompetencijų visumą. Tokį tyrimą dažniausiai atlieka darbdavių organizacijos ar specialūs darbo problemų tyrimo institutai. Darbo pasaulio poreikiams apibūdinti yra parengiami taip vadinami profesijos standartai (occupational standards)²⁰, kuriuose nurodoma, kokias kompetencijas turi turėti asmenys, kad jie galėtų sėkmingai atlikti atitinkamai profesijai būdingas funkcijas.

¹⁸ Švietimas 2010. Lietuvos statistikos departamentas, Vilnius, 2011, 58 psl.

¹⁹ R.Laužackas. Profesinio rengimo metodologija, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, 2005, 218 psl.

²⁰ **Profesijos standartas** (occupational standard) – svarbiausių konkrečios profesijos parametrų, apibrėžiančių jai reikalingų kompetencijų (žinių, mokėjimų, įgūdžių) visumą, apibūdinimas. R.Laužackas, Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas, Kaunas, 2005.

Antrasis žingsnis – profesinio rengimo standartų parengimas. Juose suformuluojami mokymo/si tikslai, kuriuos įgyvendinus būtų įgytos profesijos standartuose įvardintos kompetencijos, ir reikalavimai vertinimui, kuriuo nustatoma, ar baigus mokymą/si numatyti rezultatai yra pasiekti. Profesinio rengimo standartai yra nacionalinio lygmens dokumentai. Jų rengimas yra profesinio rengimo sistemos uždavinys. Patariama, kad juos rengiant aktyviai dalyvautų daro pasaulio atstovai.

Trečiuoju žingsniu yra parengiama mokymo/si programa, kurioje detalizuojamas ugdymo turinys, suplanuojamas mokymo/si procesas, tarpiniai mokymosi pasiekimų vertinimai ir kt. Daugelyje šalių yra parengiamos nacionalinio lygmens programos (national curriculum), kurias vadovaudamiesi nustatytais taisyklėmis mokymo teikėjai priderina savo reikmėms.

Kai kurie profesijos standartai apima palyginus siaurą veiklos sritį, ir planuojant mokymą/si tenka viename profesinio rengimo standarte apjungti keletą profesijos standartų (žiūr. 1 pav.).

Profesinio mokymo programų rengimas Lietuvoje turėtų keistis. Numatyta, kad „kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas numato profesinis standartas“²¹, kuris yra apibrėžiamas kaip „kvalifikacijų, joms įgyti reikalingų kompetencijų, vertinimo kriterijų ir metodų aprašas“²². Profesinio standarto samprata buvo suformuota vykdant ESF projektą „Lietuvos kvalifikacijų sistemos sukūrimas“. Tuomet parengtoje „Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcijoje“ yra rašoma, kad „nacionalinis profesinis standartas yra reglamentuojantis dokumentas, kuriame nurodomos konkrečiam ekonominės veiklos sektoriui arba jo daliai (subsektoriui) reikalingos kvalifikacijos, jų struktūra, turinys, galimi įgijimo ir vertinimo būdai“²³. Profesinis standartas taip pat apibūdintas „Profesinio standarto struktūros, jo rengimo, keitimo ir papildymo tvarkos apraše“²⁴. Jame nurodoma, kad „standartas rengiamas konkrečiai veiklų grupei, nustatytai pagal ekonominę funkciją, produktus, paslaugas arba technologijas (toliau – ūkio sektorius) remiantis Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi“ (3 punktas) ir kad „standarte turi būti aprašytos svarbiausios ūkio sektoriaus kvalifikacijos pagal aštuonis Lietuvos kvalifikacijų sandaros kvalifikacijų lygius“ (5 punktas).

²¹ PMĮ, 10 straipsnis, 1 punktas.

²² PMĮ, 2 straipsnis, 19 dalis

²³ Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcija. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, Vilnius, 2007, 60 psl.

²⁴ Profesinio standarto struktūros, jo rengimo, keitimo ir papildymo tvarkos aprašas. Patvirtintas švietimo ir mokslo bei socialinės apsaugos ir darbo ministrų 2010 m. spalio 7 d. įsakymu Nr. V-1691/A1-470. Valstybės žinios, 2010, Nr.: 121-6191, <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=85F5AC10-D9A8-4FE8-84C9-2B172E3E877A>

2.2. Mokymosi rezultatai ir kreditų sistemos

EKS Rekomendacijoje valstybėms narėms yra rekomenduojama „nustatant ir aprašant kvalifikacijas naudoti *mokymosi rezultatais* pagrįstus metodus“.²⁵ Tai pasiūlyta norint atsisakyti mokymosi trukmės, kaip kvalifikacijos lygio vertinimo mato, ir pradėti kvalifikacijas vertinti pagal įgytų žinių, įgūdžių ir kompetentingumo apimtį ir lygį. Kartu atsirado būtinybė, kad visose valstybėse sąvoka *mokymosi rezultatai (learning outcomes)* būtų suprantama vienodai. Kad tai būtų pasiekta, pastaruoju metu Europos lygmeniu daug dėmesio skiriama šios sąvokos vartojimo analizei: CEDEFOP šia tema yra parengęs net tris leidinius.²⁶ EKS Rekomendacijoje mokymosi rezultatai yra apibrėžiami kaip „teiginiai apie tai, ką besimokantysis žino, supranta ir sugeba daryti pasibaigus mokymosi procesui, kuriems apibrėžti vartojami terminai žinios, gebėjimai (skills) ir kompetentingumas (competence)“. Lietuvoje oficialiai patvirtinto šios sąvokos apibrėžimo nėra. Terminų banke yra patalpinta tik teiktina apibrėžtis: „Trumpas aprašymas, ką moksleivis ar studentas turi žinoti arba gebėti atlikti po mokymosi vieneto, dalyko, modulio, programos baigimo“.²⁷

Mokymosi rezultatų kaip mokymosi apimtį mato įvedimas sudaro palankias sąlygas įgyti kvalifikacijas įvairiais keliais – mokantis pagal formaliąsias ir neformaliąsias profesinio mokymo programas, arba savarankiškai, arba iš profesinės veiklos patirties. Kad mokymosi procesas ir mokymosi rezultatų pripažinimas būtų lankstesnis, kai kurios valstybės, pvz. Jungtinė Karalystė bei Prancūzija, yra sukūrę kreditų perkėlimo ir skaičiavimo sistemas. Kad paskatintų kitas šalis diegti kreditų sistemas ir kad atsirastų galimybė kreditus perkelti tarptautiniu mastu, Europos Parlamentas ir Taryba priėmė ECVET Rekomendaciją.²⁸ Jos tikslas suformuluotas taip: „parengti Europos profesinio mokymo kreditų perkėlimo sistemą (ECVET), kuri palengvintų kvalifikacijos siekiančių asmenų įvertintų mokymosi rezultatų perkėlimą, pripažinimą ir kaupimą“.

ECVET sistemos idėjas svarbu įgyvendinti diegiant modulinį mokymą. Šis klausimas yra detalai aptartas tyrimo „Profesinio rengimo kreditų perkėlimo ir skaičiavimo sistemos

²⁵ EKS Rekomendacija, 4 rekomendacija valstybėms narėms http://ec.europa.eu/eqf/documentation_en.htm Pastaba: EKS rekomendacijoje terminas *learning outcomes* ir verčiamas kaip *mokymosi pasiekimai*.

²⁶ The Shift to Learning Outcomes. Conceptual, political and practical developments, CEDEFOP, Luxembourg, 2008, 46 psl. http://www.cedefop.europa.eu/en/Files/4079_EN.PDF ; The Shift to Learning Outcomes. Policies and practices in Europe, CEDEFOP, Luxembourg, 2009 http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3054_en.pdf ; Using Learning Outcomes. European Qualifications Framework Series: Note 4, 2011 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/note4_en.pdf

²⁷ Aiškinamasis kvalifikacijų sistemos terminų žodynas, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, Vilnius, 2008, 111 psl. <http://terminai.vlkk.lt/pls/tb/tb.result>

²⁸ ECVET Rekomendacija http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm

įgyvendinimas ir plėtra“ ataskaitoje (toliau – ECVET reflector)²⁹. Europos profesinio rengimo kreditų perkėlimo ir skaičiavimo sistemos įgyvendinimo ir plėtros tyrimo duomenimis, „vienetas“ suvokiamas kaip „kvalifikacijos dalis“. Iš esmės kvalifikacija įgyjama kaupiant mokymosi rezultatus. Vienetai turėtų būti: aprašyti suprantamai ir aiškiai, nurodant juos sudarančias žinias, įgūdžius ir kompetentingumą; parengti ir sudaryti nuosekliai, atsižvelgiant į visą kvalifikaciją; parengti taip, kad būtų galima nešališkai vertinti ir įteisinti mokymosi rezultatus, sudarančius vieneta. Vienetas gali būti skirtas vienai konkrečiai kvalifikacijai arba kelioms kvalifikacijoms. Mokymosi rezultatai, kurių reikalaujama, kad būtų suformuotas vienetas, gali būti kaupiami nepriklausomai nuo to, kur ir koku būdu jie gauti. Mokymosi rezultatų vienetų nustatymo ir jų derinimo bei kaupimo tam tikrai kvalifikacijai įgyti taisyklės ir procedūras nustato kompetentingos institucijos, vadovaudamosi nacionalinėmis, regioninėmis ir sektoriaus taisyklėmis. ECVET Rekomendacijos II priede nurodyta, kad mokymosi rezultatų vieneta sudaro:

- bendras vieneto pavadinimas;
- bendras kvalifikacijos (arba kvalifikacijų), su kuria vienetas yra susijęs, pavadinimas;
- nuoroda, kuriam EKS lygmeniui ir, prireikus, NKS lygmeniui priskiriama kvalifikacija, nurodant su kvalifikacija susijusius ECVET kreditų taškus;
- vieneta sudarantys mokymosi rezultatai;
- šių mokymosi rezultatų vertinimo procedūra ir kriterijai;
- su vienetu susiję ECVET taškai;
- prireikus, vieneto galiojimo terminas.

ECVET reflector ataskaitoje (10 psl.) nurodoma, kad ECVET kontekste „Modulis priklauso proceso lygmeniui, t. y., profesinio rengimo programų sąrangos ir vykdymo lygmeniui“. Atskirą vieneta sudarantiems mokymosi rezultatams pasiekti gali būti sudaryti vienas ir daugiau modulių. Modulis yra mokymosi programos dalis, todėl moduliai gali būti skirtingų dydžių.

Nagrinėjant kreditų perkėlimo problema, taip pat labai svarbiu, kuriame lygmenyje atliekamas rezultatų vertinimas – ar baigus visą mokymo/si programa, ar įsisavinus visus tam tikram vienetai būdingus mokymosi rezultatus, ar baigus modulį ir pan.? ECVET reflector ataskaitoje (11 psl.) nurodytos tokios trys pagrindinės vertinimo schemas:

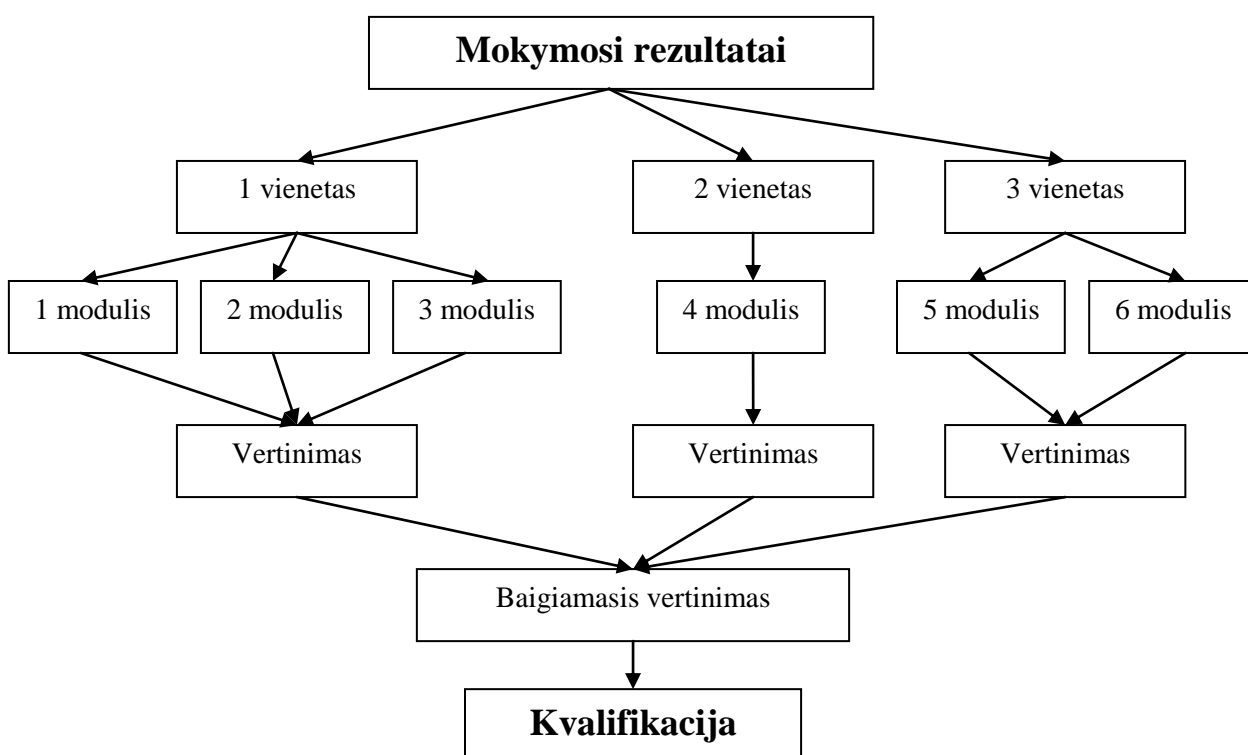
- (1) vienetų vertinimas;
- (2) vienetų vertinimas ir individualus vertinimas (kurį atlikus suteikiamos dalinės kvalifikacijos);

²⁹ ECVET reflector. Profesinio rengimo kreditų perkėlimo ir skaičiavimo sistemos įgyvendinimas ir plėtra, 2007 http://ec.europa.eu/education/pdf/doc148_lt.pdf

(3) vienetų vertinimas ir holistinis vertinimas (kurį atlikus suteikiamos pilnos kvalifikacijos).

Realiai vyrauja vertinimo schemų įvairovė. Pavyzdžiui, įvardintose schemose visai neatspindėtas vertinimas baigus modulį. Be to, skirtingose valstybėse skirtingai paskirstyta atsakomybė už įvairaus lygmens vertinimą. Pavyzdžiui, atsakomybę už holistinį vertinimą PMĮ deleguoja kompetencijas vertinančioms institucijoms. Tačiau neaišku, kas vertins kokius vienetus įgijo mokinys, jei jis paliks mokyklą nebaigęs visos programos, kas išduos profesinio mokymosi pasiekimų pažymėjimą ir koks bus šio pažymėjimo statusas.

Aprašytas kvalifikacijos suformavimo ir įgijimo procesas, kurį tenka praeiti siekiant profesinio mokymo/si sistemoje įgyvendinti ECVET idėjas, pavaizduotas 2 pav.



2 pav. Kelias nuo mokymosi rezultatų iki kvalifikacijos, diegiant ECVET sistemą

Vienetų struktūravimui reikšmingas kreditų sistemos egzistavimas, kurio esmė yra susitarimas tarp skirtingų mokymo paslaugų teikėjų bei vieneto svorio kvalifikacijoje³⁰. Pateiktame paveiksle parodyti pagrindiniai žingsniai diegiant kreditų perkėlimo sistemą.

³⁰ Ž.Navikienė. Modulinio mokymo modeliavimas profesinio mokymo sistemoje. Daktaro disertacija. 2010, Vytauto Didžiojo Universitetas.

2.3. Modulinio mokymo/si koncepcijos

Modulinio mokymo esmė suprantama gana vienodai – tai mokymo procesas, susidedantis iš savarankiškų mokymo turinio elementų – modulių. Tačiau nagrinėjant šio proceso įgyvendinimą susiduriama su sampratų įvairove. Yra keletas bandymų jas sugrupuoti pagal tam tikrus požymius. Dažniausiai naudojama H.Ertl pasiūlytu sugrupavimu, kuris buvo atliktas atsižvelgiant į kvalifikacijų sudarymo principus ir jų suteikimo pirminio ir tęstinio profesinio mokymo sistemoje ypatumus. H.Ertl suformulavo tris modulinio mokymo struktūrų koncepcijas – plėtros, diferenciacijos ir fragmentacijos.³¹

Plėtros koncepcijoje (expansion concept) modulinis mokymas suvokiamas kaip galimybė įgyti papildomas kompetencijas tęstiniame profesiniame rengime, t.y. moduliai papildo pirminio mokymo/si metu įgytas kvalifikacijas. Pirminės kvalifikacijos šiuo atveju gali būti platesnės, nes yra sudarytos galimybės specifines konkrečiam darbui reikalingas kompetencijas įgyti tęstinio mokymosi sistemoje. Pirminio profesinio mokymo programos gali būti ir nemoduliarizuotos. Plėtros koncepcijoje pirminis ir tęstinis mokymas suderinti, todėl ši koncepcija gali būti patraukli tiems žmonėms, kurie jau turi kvalifikaciją ir/arba nori tikrai įgyti praktinių įgūdžių.

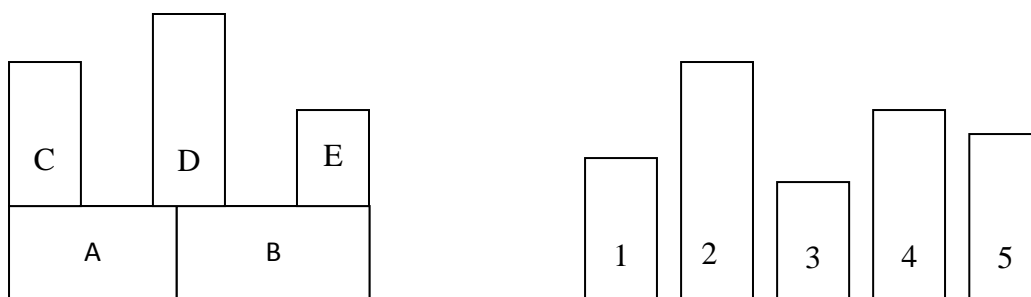
Diferenciacijos koncepcijoje (differentiation concept) kvalifikacijai įgyti skirtos mokymo programos turinys sutvarkomas taip, kad kiekvienas modulis būtų savarankiškas paklausus mokymo/si elementas, suderintas su visais kitais būtinais kvalifikacijos komponentais. Tai taikoma visoms kvalifikacijoms. Pagal šią sampratą tie patys moduliai gali būti naudojami skirtingoms kvalifikacijoms įgyti, neperžengiant profesinės veiklos srities. Jeigu mokinys pradeda dirbti nebaigęs visos programos ir nutraukia mokymąsi arba jei ima siekti kitos kvalifikacijos, kuri yra susijusi su ankstesniąja, jis gauna pažymėjimą apie įsisavintus modulius, kurie užskaitomi panorus vėliau tęsti mokymąsi. Šioje koncepcijoje esminga yra tai, kad nors moduliai yra savarankiški ir gali būti įvertinti ir kredituoti individualiai, jie yra privaloma tam tikros kvalifikacijos dalis. Akivaizdu, kad pagal diferenciacijos koncepciją organizuotoje profesinio rengimo sistemoje pirminis ir tęstinis mokymas darniai papildo vienas kitą. Tačiau ši koncepcija labiau tinka jaunimui skirtoms pirminio mokymo/si programoms, kurių tikslas yra suteikti asmeniui plačią kvalifikaciją, išlaikant balansą tarp kvalifikacijai specifinių ir bendrųjų kompetencijų, tuo užtikrinant jo mobilumą darbo rinkoje.

Fragmentacijos koncepciją (fragmentation concept) atitinkančioje profesinio rengimo sistemoje moduliai taip pat yra savarankiški ir vertinami atskirai. Pagrindinis skirimasis bruožas

³¹ Modularisation of Vocational Education in Europe. NVQs and GNVQs as a model for the reform of initial training provisions for Germany, 2000, Oxford, 128 p. <http://www.symposium-books.co.uk/books/bookdetails.asp?bid=22>

nuo diferenciacijos koncepcijos yra tai, kad mokymo/si programose moduliai yra komponuojami laisvai, pagal individualų poreikį. Jie gali būti netgi iš skirtingų veiklos sričių. Todėl ši koncepcija yra patraukli tęstinam mokymuisi. Fragmentacijos samprata, lyginant su pirmomis dvejomis, užtikrina didžiausią individualumą bei lankstumą, kadangi reaguojant į kvalifikacinius pokyčius galima laisvai pakeisti atskirą modulį ar modulio turinį. Ši samprata taip pat integruoja pirminį ir tęstinį mokymą, bet ji geriau atliepia jau turinčių kvalifikaciją ir dirbančių asmenų poreikį, t.y. geriau tinka tęstiniam mokymuisi.

Pagal diferenciacijos ir fragmentacijos koncepcijas sukurtų programų struktūros pavaizduotos 3 pav. Esminis skirtumas yra tame, kad diferenciacijos koncepciją atitinkančioje programoje pirmiausia yra įsisavinami gana plačią veiklos sritį apimantys grindžiamieji moduliai, kurie suteikia pamatines žinias ir įgūdžius, o toliau kvalifikacija komponuojama iš specializacijos modulių, skirtų specifinėms duotos veiklos srities kompetencijoms įgyti. Tuo tarpu fragmentacijos koncepcijos atveju moduliai yra nepriklausomi, gali būti iš skirtingų veiklos sričių, nebūtina, kad tarp jų būtų kokios nors sąsajos.



a) Diferenciacijos koncepciją atitinkanti programa: A, B – grindžiamieji moduliai, C, D, E – specializacijos moduliai	b) Fragmentacijos koncepciją atitinkanti programa: 1, 2, 3, 4, 5 – nepriklausomi moduliai
---	---

3 pav. Pagal diferenciacijos ir fragmentacijos koncepcijas parengtų modulinį programų struktūrų skirtumai (pagal R.Laužacką, 102 psl.³²)

Realiai veikiančios modulinio mokymo sistemos paprastai panaudoja tam tikrus elementus ir iš diferenciacijos, ir iš fragmentacijos sistemų. Pavyzdžiu gali būti modulinė elektromontuotojo mokymo programa (2 priedas), kuri yra parengta vykdant Leonardo da Vinci programos

³² R.Laužackas. Kompetencijomis grindžiamų mokymo/studijų programų kūrimas ir vertinimas, 2008, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, 192 p.

finansuojamą projektą Distribution cert³³. Projektą kartu rengė Estijos, Latvijos, Lietuvos ir Suomijos atstovai. Joje programos pagrindą sudaro grindžiamieji ir specializacijos moduliai, kas atitiktų diferenciacijos koncepciją. Bet norint įgyti kvalifikaciją dar reikia įsisavinti ir trejetą iš pateikto sąrašo pasirenkamų modulių.

2.4. Modulinio mokymo organizacinio įgyvendinimo modeliai

Modulinis profesinis mokymas apibrėžiamas dviem proceso išdėstymo būdais³⁴ (linijinis, cikliškas), kurie gali būti pasirenkami atsižvelgiant į mokinio poreikius bei turimas kompetencijas. *Linijinis modulinis mokymas* panašus į dalykinę mokymo sistemą, kur mokomasi visų modulių nuosekliai pagal bendrą mokymo programą nustatytu mokymosi grafiku, optimaliai pateiktu mokymosi keliu. Šis mokymosi būdas skirtas ir rekomenduojamas norintiems įgyti visą kvalifikaciją. *Cikliškas modulinis mokymas* orientuotas į dalinės kvalifikacijos įgijimą arba papildomų kompetencijų įgijimą, grįstą atitinkamų modulių mokymusi. Modulinio mokymo struktūra ir mokymo turinys turi būti grįstas spiralės principu – skaidrumu, pereinamumu, tęstinumu skirtinguose lygiuose.

Modulinio mokymo organizacinio įgyvendinimo modeliai gali būti du: nuoseklusis ir integruojantis modeliai.³⁵

Nuoseklusis modulinio mokymo modelis. Taikant šį modelį pirminio ir tęstinio mokymo turinys yra atskirtas, moduliai, nurodant kompetencijas, atskirti nuo mokymo(si) eiliškumo. Pabrėžiamas institucinis atskyrimas, skirtingos institucijos yra atsakingos už pirminio mokymo komponentus (profesinio rengimo institucijos, mokymo organizacijos) ir tęstinio mokymo komponentus (tęstinio mokymo tiekėjai). Mokiniai susiduria su skirtingais ir dažnai nesuderinamais mokymo stiliais, mokymo tikslais ir skirtingų teikėjų pedagoginėmis metodologijomis.

Integruojantis modulinio mokymo modelis. Šiuo atveju stengiamasi įveikti pirminio ir tęstinio mokymo atskyrimą, todėl pirminio ir tęstinio mokymo turinys yra suderintas. Įgyvendinant šį modelį turi būti labai glaudus tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

³³ Distribution cert projekto tinklapis <http://www.remc.lt/index.php/projektai/56-distribution-cert>

³⁴ Ž.Navikienė. Modulinio mokymo modeliavimas profesinio mokymo sistemoje. Daktaro disertacija. 2010, Vytauto Didžiojo Universitetas.

³⁵ Modularisation of Vocational Education in Europe. NVQs and GNVQs as a model for the reform of initial training provisions for Germany, 2000, Oxford, 128 p.

3. Užsienio šalių modulinio mokymo sistemų analizė

3.1. Modulinio profesinio mokymo sistemų lyginamieji tyrimai

Yra nemažai darbų, kuriuose analizuojamos ir lyginamos įvairių šalių modulinio profesinio mokymo sistemos. Lyginant paprastai siekiama tam tikrų konkrečių tikslų. Žemiau trumpai aprašyti tokių tyrimų rezultatai.

3.1.1. Modulinio mokymo sistemų palyginimas siekiant pasinaudoti kitose šalyse sukaupta patirtimi

Visame pasaulyje garsi Vokietijos dualinio mokymo sistema yra grindžiama profesijos modeliu, kuris teikia prioritetą visuminei profesinei kvalifikacijai. Toks kvalifikacijos supratimas konfliktuoja su modulinio mokymo samprata. Todėl praėjo šimtmečio pabaigoje, kilus karštoms diskusijoms dėl profesinio mokymo modularizavimo Vokietijoje, Hubert Ertl atliko išsamų keturių valstybių, - Ispanijos, Nyderlandų, Prancūzijos ir Škotijos, kuriose jau buvo sukaupta nemaža modulinio mokymo patirtis, - modulinio profesinio mokymo sistemų lyginamąjį tyrimą.³⁶ Šis tyrimas buvo pirmuoju žingsniu siekiant pagrindinio tikslo, kuris aiškiai įvardintas leidinio pavadinime – išsiaiškinti, kaip Jungtinės Karalystės, kuri buvo toliausiai pažengusi modulinio mokymo diegimo srityje, patirtį panaudoti modernizuojant pirminį profesinį mokymą Vokietijoje. Pagrindiniai lyginamosios analizės pastebėjimai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Modulinio profesinio mokymo sistemų pagrindinės charakteristikos keturiuose Europos šalyse (H.Ertl 2000, p. 38)

	Ispanija	Nyderlandai	Prancūzija	Škotija
Modularizavimo apimtis	Visa profesinio rengimo sistema	Tam tikras ekonominis sektorius	Tiktai tam tikros tikslinės grupės	Visa profesinio rengimo sistema
Tikslinė grupė	Nuo mokyklos absolventų iki dirbančiųjų suaugusių	Atskiro sektoriaus dirbantieji	Socialiai nuskriausti arba bedarbiai jaunuoliai	Nuo mokyklos absolventų iki dirbančiųjų suaugusiųjų
Pagrindiniai modularizavimo tikslai	Bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo lygiavertiškumas ir integracija. Pirminio profesinio mokymo sektoriaus atgaivinimas.	Padidėjęs mokymo lankstumas ir reagavimas į poreikius. Pirminio ir tęstinio mokymo integracija	Specifinių tikslinių grupių reintegracija į reguliary mokymo/si procesą. Savarankiško mokymosi kompetencijos (mokymasis mokyti).	Darnios vieningos kvalifikacijų sistemos sukūrimas. Padidėjęs mokymo/si lankstumas
Modulių trukmė	Iki 1200 valandų	Kintanti	40 valandų	40 valandų

³⁶ H.Ertl. Modularisation of Vocational Education in Europe. NVQs and GNVQs as a model for the reform of initial training provisions in Germany? Symposium Books, Oxford, 2000, 128 p.

Modulių paklausumas	Paklausūs kaip kvalifikacijos dalis	Paklausūs kaip dalis visos profesinės kvalifikacijos	Atskiri moduliai nepaklausūs	Teoriškai paklausūs ir atskiri moduliai bet pirmenybė teikiama modulių grupei
Modulių jungimas	Neribotas jungimas į platesnes galimas kvalifikacijas.	Iš 4 sričių pasirinktų 8 modulių junginys sudaro pilną kvalifikaciją.	Modulių jungimas į klasterius.	Moduliai jungiami į grupes pagal SVQ ir GSVQ sistemose nustatytas taisykles.
Kitos modulių charakteristikos	Savarankiški. Moduliai suklasifikuoti skirtingais lygiais. Galimybė dalintis moduliais. Lanksti akreditacija.	Laisvas pasirinkimas iš siūlomų skirtingų sričių modulių. Galima patobulinti kvalifikaciją įsisavinant papildomus modulius. Lanksti akreditacija.	Klasteriai yra trijų lygių: 1. Skirti korekciniams priemonėms; 2. Skirti pasiruošimui įgyti profesiją; 3. Skirti kvalifikacijai įgyti.	Yra 3 modulių tipai: NC-, SVQ- ir GSVQ-moduliai. Modulių turinys apibrėžiamas mokymosi rezultatais. Moduliai savarankiški. Lanksti akreditacija. Galimybė dalintis moduliais.
Atsakomybė	Atsako regionų administracija, bendradarbiaudama su darbdaviais ir profesinėmis sąjungomis.	Atsakomybė deleguota sektorinėms nacionalinėms institucijoms, kurios veikia kartu su socialiniais partneriais ir švietimo atstovais	Centralizuotas visų profesinio rengimo programų valstybinis reglamentavimas	SCOTVEC pripažįsta kvalifikacijas, įgytas mokantis modulius individualiai ir grupėmis.
Modulinio mokymo koncepcija	Fragmentacijos koncepcija	Diferenciacijos koncepcija pirminiame mokyme. Plėtos koncepcija tęstiniame mokyme.	Fragmentacijos koncepcija	Fragmentacijos koncepcija

Pateikta informacija vaizdžiai demonstruoja modulinio profesinio mokymo sistemų esmę, jų įvairovę ir savitumą. Tiesa, tyrimas buvo atliktas daugiau kaip prieš 10 metų, kai buvo rengiamasi inicijuoti Kopenhagos procesą, kai buvo žengiami tik pirmieji žingsniai kuriant bendrą mokymosi erdvę Europoje. Todėl kai kurie lentelės duomenys jau yra seni. Pavyzdžiui, žymiai praplėstos modularizavimo apimtys ir tikslinės grupės Nyderlanduose ir Prancūzijoje; paanalizavus Ispanijos Profesinio mokymo modulių katalogo (Modular Catalogue of Vocational Education and Training)³⁷ duomenis galima įsitikinti, kad modulių trukmė yra kintanti ir svyruoja nuo 30 iki 300 valandų; yra pagrindas manyti, kad Nyderlanduose pereinama prie naujos kvalifikacijų struktūros, orientuotos į plačios apimties profesinį pasirengimą, ir kvalifikacijų formavimą imama grįsti diferenciacijos

³⁷ http://www.educacion.gob.es/educa/incual/ice_CualCatalogo.html

konceptija³⁸. Nyderlanduose planuojama oficialiai klasifikuoti tik kvalifikacijas, kurioms įgyti reikalinga mokymosi apimtis yra ne mažesnė negu 400 valandų³⁹. Nežiūrint į tai, 2 lentelės duomenys yra įdomūs tuo, kad gana aiškiai pademonstruoja skirtingose Europos valstybėse taikomų modulinio mokymo sistemų įvairovę.

3.1.2. Moduliai ir neformalaus ir savarankiško mokymosi pripažinimas

2005 m. CEDEFOP paskelbė Colardyn ir Bjornvold darbą, kuriame analizuojama, kokia yra įvairių valstybių patirtis įgyvendinant neformalaus ir savarankiško mokymosi vertinimo ir pripažinimo idėjas.⁴⁰ Šiame leidinyje yra specialus skyrius, skirtas modulinio mokymo svarbai kuriant neformalaus ir savarankiško mokymosi vertinimo ir pripažinimo mechanizmus pademonstruoti ir yra teigiama, kad „moduliais grindžiamos profesinio rengimo sistemos yra palyginus dažnas reiškinys Europoje“, kartu pabrėžiant tų sistemų skirtumus. Analizuojama situacija šiose valstybėse: Airija, Austrija, Belgija, Danija, Italija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Norvegija, Prancūzija, Suomija, Švedija, Vokietija. Pateiktų pavyzdžių lyginamoji analizė nėra atlikta. Yra tik nurodoma, kad modulinio mokymo įvedimas profesinio rengimo sistemai iškelia du svarbius uždavinius:

- pirma, reikia parengti standartus, kurie apibrėžtų reikalavimus modulių turiniui;
- antra, būtina nusistatyti aiškų mechanizmą, kaip iš modulių yra formuojamos kvalifikacijos, kad norinčiam įgyti kvalifikaciją asmeniui būtų aišku, kaip optimaliai pasirinkti mokymosi kelią.

3.1.3. Modulinio profesinio mokymo/si programų kūrimo gerosios praktikos pavyzdžiai

Vykdamas Leonardo da Vinci projektą EMCET2 buvo parengtas leidinys, kuriame buvo aprašyti geros praktikos pavyzdžiai kuriant moduliais grindžiamas profesinio mokymo programas.⁴¹

³⁸Michaela Brockmann. Qualifications, learning outcomes and competencies: a review of European divergences in vocational education and training (VET), 2007, p. 8

<http://www.kcl.ac.uk/sspp/departments/education/research/cppr/pastproj/literaturereview.pdf>

³⁹ Olandų nacionalinės kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos kvalifikacijų sandara ataskaita (The referencing document of The Dutch National Qualification Framework to the European Qualifications Framework), 2011, 107 psl. Dokumentas bus koreguojamas ir kol kas viešai nėra paskelbtas. Bus paskelbtas adresu

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

⁴⁰ Danielle Colardyn and Jens Bjornvold. The learning continuity: European inventory on validating non-formal and informal learning. CEDEFOP, Luxembourg, 2005, 170 p.

http://www.educacion.gob.es/educa/incual/pdf/rec/01_aprendizaje_contiuo.pdf

⁴¹ Modular vocational education and training. Examples of good practice in Europe, Poland, Radom, 2007, 212 p. <http://www.emcet.net/download/pdf/anglia.pdf>

Pateikti pavyzdžiai iš 11 Europos valstybių: Estija, Graikija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Lenkija, Prancūzija, Slovėnija, Šveicarija, Vengrija, Vokietija.

Šiame projekte daug dėmesio skirta profesijos mokytojų ir praktinio mokymo meistrų parengimui pereinant prie modulinio mokymo. Nurodoma, kad mokytojams/meistrams reikia suteikti kompetencijas tokiose srityse:

- modulių programų kūrimas. Netgi tuo atveju, jeigu yra parengiami nacionalinio lygmens mokymo turinio aprašai, juos būtina pritaikyti mokyklos lygmeniui;
- mokymo/si medžiagos moduliniam mokymui/si parinkimas, adaptavimas ir kūrimas;
- mokymo/si pagal modulinę programą įgyvendinimas;
- tęstiniam mokymui/si skirtų modulių, kuriuose atsižvelgiama į suaugusiųjų mokymosi specifiką, rengimas ir įgyvendinimas.

Išanalizavus projekte dalyvavusių valstybių patirtį, kuriant profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programas pereinant prie modulinio mokymo rekomenduojama pasinaudoti Anglijos patirtimi.⁴²

3.1.4. Modularizavimas ir kvalifikacijų lankstumas (flexibility)

Siekiant geriau suprasti, kaip yra konstruojamos ir atnaujinamos kvalifikacijos, buvo parengta ataskaita apie tai, kaip įvairiose Europos valstybėse yra formuojami kvalifikacijų standartai⁴³. Ataskaita rėmėsi 32 Europos valstybių pateiktomis ataskaitomis bei 5 atveju studijomis, atliktomis Danijoje, Ispanijoje, Lenkijoje, Škotijoje ir Vokietijoje. Šiuo atveju į modularizavimą žiūrima kaip į instrumentą, leidžiantį padidinti kvalifikacijų lankstumą. Pažymima, kad tęstiniame mokyme modularizavimas yra taikomas plačiai ir jam organizuoti dažniausiai pasirenkama plėtros koncepcija⁴⁴. Pirminiame profesiniame mokyme situacija yra sudėtingesnė. Pirma, modularizavimas pirminiame mokyme yra žymiai mažiau paplitęs. Antra, grupėje valstybių yra taikoma diferenciacijos koncepcija, kai atskirų modulių vertinimas ir pripažinimas yra naudojamas tik profesinio rengimo sistemoje, o panašiam skaičiui kitų valstybių taikoma fragmentacijos koncepcija, kuomet dalinės kvalifikacijos yra pripažįstamos ir darbo rinkoje. Be to, dalyje valstybių modularizavimas kol kas yra tik bandymų fazėje arba numatomas

⁴² International comparative analysis of qualification requirements for training specialists in the context of the creation competence profile for Modular Training Trainer. Modular training trainer report, EMCET-2 http://www.emcet.net/download/products/req/modular_training_trainer_report.pdf

⁴³ The dynamics of qualifications: defining and renewing occupational and educational standards. CEDEFOP, Luxembourg, 2009, 84 p., http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5195_en.pdf

⁴⁴ Nagrinėjamoje CEDEFOP ataskaitoje įvedamos trys modularizavimo formos – papildymo forma (supplementary form), diferenciacijos forma (differentiation form) ir izoliacijos forma (isolation form), kurios atitinka šios ataskaitos 1.3 skyrelyje aprašytas modulinio profesinio mokymo plėtros, diferenciacijos ir fragmentacijos koncepcijas.

diegti. Todėl pažymima, kad suskirstyti valstybes į atskiras kategorijas yra sunku. 2 lentelė iliustruoja autorių nuomone apytikslį Europos valstybių pasiskirstymą pagal pirminio profesinio mokymo modularizavimo koncepciją ir įdiegimo laipsnį.

2 lentelė. Europos valstybėse pirminiame profesiniame mokyme taikomos modularizacijos koncepcijos

	Modularizuojamos kvalifikacijos (fragmentacijos koncepcija)	Modularizuojamas mokymo/si procesas (diferenciacijos koncepcija)	Nemodularizuojama
Jau įgyvendinta	Airija Bulgarija Ispanija Jungtinė Karalystė Malta Norvegija Portugalija Suomija Šveicarija	Estija Islandija Lenkija Nyderlandai Rumunija Švedija Vengrija	Belgija (prancūziškai kalbanti bendruomenė) Čekijos Respublika Danija Graikija Italija Kipras Latvija Prancūzija
Rengiamasi įgyvendinti/bandoma	Belgija (flamandų bendruomenė) Lietuva Slovakija	Austrija Liuksemburgas Slovėnija Turkija Vokietija	

3.1.5. Kreditų perkėlimas ir kaupimas

Neseniai buvo parengta studija, kaip atskiros valstybės konstruoja ir suteikia kvalifikacijas, administruoja ir valdo kvalifikacijų sistemas, užtikrina mokymosi ir kvalifikacijų įgijimo kelių įvairovę.⁴⁵ Joje išanalizuota šešių ES valstybių (Ispanija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Slovėnija, Suomija, Vokietija) ir dviejų ne Europos valstybių (Australija, Pietų Afrika) patirtis. Nemažai dėmesio studijoje skiriama kreditų perkėlimui ir kaupimui, ką svarbu žinoti kuriant modulinio mokymo sistemą.

Išanalizavus įvairių valstybių patirtį, buvo suformuluoti klausimai, į kuriuos turi būti atsakyta norint užtikrinti tinkamą diegiamos kreditų sistemos valdymą. Išskirtos trys klausimų grupės (Linking ... ,188 psl.):

1. Kreditų rengimas ir tvarkymas:

- kokie yra susitarimai dėl kreditų taikymo (pvz., įstatymais ar poįstatyminiais aktais gali būti nustatytos priėmimo sąlygos)?
- kaip kreditas aprašomas ir įteisinamas?
- kam suteikiama teisė pripažinti įgytą kreditą?
- kas nustato tam tikro kredito kaupimo taisykles?

⁴⁵ Linking credit systems and qualifications frameworks. CEDEFOP, Luxembourg, 2010, 219 p. http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5505_en.pdf

2. Kvalifikacijos ar jos dalies apimties/(kreditinių taškų skaičiaus) nustatymas:

- kam suteikiama teisė nustatyti kvalifikacijos apimtį? Ar tam tikram kvalifikacijos tipui (pvz., 2 profesinio išsilavinimo lygį atitinkanti kvalifikacija, profesinio bakalauro kvalifikacija, bakalauro kvalifikacija) apimtis nustatoma *a priori*? Ar to paties tipo kvalifikacijų apimtys gali skirtis? Ar apimtis turi būti nustatoma kiekvienai kvalifikacijai *a posteriori*?
- kaip griežtai turi būti apibrėžta kvalifikacijų apimtis? Ar apimtis yra nustatoma vadovaujantis nustatytais taisyklėmis ar yra nustatyta *a priori*? Ar yra nustatytas procesas, kaip patikrinti, ar kreditiniais taškais įvertinta kvalifikacijos apimtis atitinka kvalifikacijos turinį?
- kam suteikiama teisė nustatyti kvalifikacijos dalių apimtį ir kaip tai atliekama?

3. Kreditų sistemos valdymas:

- kokia ir kiek detali informacija reikalinga apie visų kvalifikacijų turinį (t.y. kokia forma yra aprašomas kvalifikacijų turinys, išskleidžiant jį į vienetus/modulius), kad galima būtų nutarti dėl tų pačių vienetų panaudojimo skirtingose kvalifikacijose arba nustatyti vienetų ekvivalentiškumą?
- kas nusprendžia ar kurti naują vienetą/modulį, ar panaudoti jau esamą, ir kaip tai yra padaroma?
- kas ir kaip tvarko vienetų/modulių atnaujinimo procesą ir kokią tai daro įtaką kitoms kvalifikacijoms?

Kreditų sistemų diegimas yra palyginus naujas reiškinys. Lietuvos profesiniame mokyme šią sistemą dar tik planuojama diegti. Todėl svarbu susipažinti su kitų valstybių patirtimi šioje srityje. Tuo tikslu 3 lentelėje pateikiame CEDEFOP studijoje surinktą informaciją apie kreditų sistemų vaidmenį formuojant kvalifikacijas (Linking ... , 124 psl.).

3 lentelė. Kreditų sistemų vaidmuo formuojant kvalifikacijas (parengta pagal studijos 18 lentelę, 125 psl.)

Valstybė	Kreditų sistemos vaidmuo formuojant kvalifikacijas
Australija	<p>Kreditų perkėlimo mechanizmas reglamentuojamas gairėmis (guidelines). Jos liečia taip vadinamus „kvalifikacijų sujungimus“ („qualification linkages“), kuriuose nurodoma kokį kiekį kreditų (neišreiktų kreditiniais taškais) rekomenduojama perkelti, kai besimokantysis keičia vieną kvalifikacijos tipą į kitą. Gairės yra rekomenduojamojo pobūdžio, ir realiai gali būti perkelta tiek mažiau, tiek daugiau kreditų.</p> <p>Profesiniame mokyme svarbiu instrumentu tiek konstruojant kvalifikacijas, tiek pripažįstant vienetus yra mokymo komplektai (training packages). Šiuose mokymo kompleksuose yra aprašyti tam tikro profesinio sektoriaus (occupational sector) kompetencijos vienetai (competence units) ir kvalifikacijos. Kompetencijos vienetai į kvalifikacijas yra sujungiami vadovaujantis mokymo programų sudarymo taisyklėmis, kuriomis vadovaujantis nustatomi privalomieji ir pasirenkamieji vienetai. Mokymo kompleksuose taip pat yra apibrėžti kvalifikacijų vertinimo reikalavimai (vertinimo standartai, vertintojų kvalifikacija, vertinimo metodai). Be to, mokymo kompleksuose kiekvienai kvalifikacijai yra nurodoma, kokie vienetai iš kitų sektorių arba moduliai raktinėms kompetencijoms (key competences) įgyti turi būti panaudoti.</p>

Ispanija	<p>Kvalifikacijos įvairiose profesinio mokymo posistemėse (pirminis mokymas, tęstinis mokymas, bedarbių mokymas) grindžiamos kompetencijos vienetais (competence units), kurie įregistruoti kvalifikacijų registre. Galimas vienetų perkėlimas, bet taikomas mažai. Taigi, pirminio ir tęstinio mokymo kvalifikacijoms sudaryti yra naudojami tie patys kompetencijos vienetai. Kiekvienam vienetai yra suteikiamas specifinis kodas, kas leidžia greitai surasti reikiamus bei skirtingose kvalifikacijose pasikartojančius vienetus.</p> <p>Rengiama neformalaus ir savarankiško mokymosi vertinimo ir pripažinimo teisinė bazė sudarys galimybę įteisinti kvalifikacijas įgytas ne tik formaliojo mokymo/si sistemoje. Tai bus įgyvendinama naudojantis registre esančiais kompetencijos vienetais.</p>
Jungtinė Karalystė – Anglija, Šiaurės Airija ir Velsas	<p>Kvalifikacijų ir kreditų sandara (QCF) yra pagrįsta vienetais. Visos kvalifikacijos turi būti sudarytos iš vienetų, kurie yra akredituoti QCF duomenų bazėje. Kiekviena kvalifikacija formuojama pagal nustatytas taisykles ir standartinę formą. Yra nurodomi privalomieji vienetai; pasirenkamieji vienetai; galimi kreditai, sudaryti iš kitų duomenų bazėje esančių vienetų ir t.t.</p>
Jungtinė Karalystė – Škotija	<p>Į Škotijos kreditų ir kvalifikacijų sandarą (SCQF) integruota kreditų sistema nereguliuoja kreditų perkėlimo. Vertinimą vykdyti įgaliotoms institucijoms (awarding bodies) yra patikėta priskirti kreditus kvalifikacijoms.</p> <p>Tačiau kai kurios kvalifikacijos yra formuojamos taip, kad derėtų su kitomis to paties švietimo sektoriaus kvalifikacijomis. Tokiu atveju bendri vienetai arba abipusis kreditų pripažinimas yra numatytas kvalifikacijos standarte.</p>
Pietų Afrika	<p>Kai kuriuose švietimo sektoriuose kvalifikacijos sudaromos iš vienetų, o kai kuriuose to nėra. Vienu iš kvalifikacijų sandaros tikslų yra skatinti kreditų perkėlimą. Tačiau griežto reikalavimo vykdyti kreditų perkėlimą nėra. Atsakomybė už tai yra pilnai patikėta mokymo teikėjams. Tačiau yra išlyga, sutinkamai su kuria ne mažiau kaip 50% kreditų turi būti įgyta institucijoje, kuri suteikia kvalifikaciją.</p>
Prancūzija	<p>Profesiniame mokyme kvalifikacijų išskaidymą į vienetus reguliuoja skirtingos ministerijos. Kvalifikacijos už kurias atsakinga Nacionalinė švietimo ministerija yra sudarytos iš vienetų ir kiekvienas vienetas yra vertinamas. Ministerija taip pat nustato duotų vienetų ekvivalentiškumą su vienetais iš kitų švietimo ministerijos kvalifikacijų, o taip pat su kvalifikacijų dalimis (arba pilnomis kvalifikacijomis), kurias reguliuoja kitos ministerijos.</p> <p>Už užimtumą atsakingos ministerijos kvalifikacijas (skirtas suaugusiems) sudaro profesinės kompetencijos pažymėjimai (kiekvienas atitinka vieną tipišką veiklą).</p> <p>2002 m. parengta profesinio rengimo modernizavimui skirta įstatyminė bazė nustato, kad privalu sudaryti sąlygas kiekvieną kvalifikaciją įgyti įvertinus neformalaus ir savarankiško mokymosi pasiekimus. Tai turi įtakos kvalifikacijų formavimui ir suteikimui.</p>
Slovėnija	<p>Profesinį mokymą reguliuojantys įstatymai profesiniame mokyme įteisino kreditų sistemą. Yra nustatyta, kad visos kvalifikacijos yra išskaidomos į vienetus (Slovėnijoje jie vadinami moduliais). Taip pat nustatyta, kad profesinio mokymo institucijos privalo atsižvelgti į kreditus, kuriuos mokinys yra įgijęs anksčiau.</p> <p>Pirminiame profesiniame mokyme švietimo ministerija nustato atitikmenį tarp vienetų, kurie yra sudedamosios dalys skirtingų kvalifikacijų. Ji taip pat nustato atitikmenį tarp vienetų (arba vienetų grupių) ir kvalifikacijų, kurios suteikiamos įvertinus neformalaus ir savarankiško mokymosi pasiekimus.</p>
Suomija	<p>Visos profesinio mokymo kvalifikacijos yra suformuotos iš vienetų, kiekvieną iš kurių įsisavinus atliekamas apibendrinamasis (summative) vertinimas.</p> <p>Formuojant pirminio mokymo kvalifikaciją profesinių vienetų kombinacija parenkama taip, kad nacionalinio lygmens programoje (national framework curriculum) yra įvardijami vienetai, kurie sudaro 75% procentus kvalifikacijai įgyti skirtų kreditų. Likusieji kreditai panaudojami prisiderinant prie vietos poreikių (mokyklos lygmens programa): mokykla parenka 16%, iš kurių 3% gali būti tiesiogiai nesusių su duota profesine sritimi, o 9% renkasi mokinys iš kreditų, kuriuos teikia mokykla.</p>
Vokietija	<p>Profesiniame mokyme dar tik vykdomi bandymai.</p>

3.1.6. Atskirų to paties pavadinimo kvalifikacijų palyginimas

Mintis sukurti bendrą darbo rinką Europoje paskatino atlikti atskirų kvalifikacijų turinio lyginamuosius tyrimus. Tokio tyrimo pavyzdžiu gali būti tyrimas, atliktas vykdant Leonardo da

Vinci projektą „Bricklayer“ („Mūrininkas“).⁴⁶ Palyginus aštuoniose valstybėse teikiamų mūrininko kvalifikacijų turinį, nustatyta, kad veiklos, kuriai yra parengiamas šią kvalifikaciją įgijęs asmuo, apimtys žymiai skiriasi (žiūr. 4 lentelę). Aiškiai išsiskiria du šios kvalifikacijos atvejai. Anglijoje, Italijoje ir Nyderlanduose ši kvalifikacija siaurai specializuota, pritaikyta darbui stambiose statybos įmonėse. Tuo tarpu kitose valstybėse asmuo yra parengiamas plačios apimties profesinei veiklai statybos sektoriuje. Taip pat paminėtina, kad skirtingose valstybėse įgyjamos mūrininko kvalifikacijos priskiriamos ne tam pačiam kvalifikacijų lygiui.

4 lentelė. Skirtingose valstybėse teikiamų mūrininko kvalifikacijų veiklos, kuriai yra parengiamas kvalifikaciją įgijęs asmuo, apimtis

	Danija	Belgija	Vokietija	Olandija	Lenkija	Prancūzija	Anglija	Italija
Plytų mūras ir mūrijimo darbai	√	√	√	√	√	√	√	√
Betonas	√	√	√	√	√	√		
Rūsiai ir kanalai		√	√		√	√		
Pastolių įrengimas	√	√	√		√	√		
Pamatai					√	√		
Fasadai	√	√	√		√	√		
Tinko darbai	√	√	√		√	√		
Stogo darbai	√				√			
Pastato konstrukcijos	√		√		√	√		
Dailidžių darbai	√	√			√			
Apšiltinimas	√	√	√	√	√	√		
Klijavimas (apšiltinimo medžiagos)	√	√		√		√		
Sandūrų įrengimas	√	√		√		√		
Betonavimo darbai		√	√			√		
Kokybės patikros darbai			√		√			
Grindų betonavimas, plytelių dangos įrengimas	√	√			√			

Panašias išvadas galima padaryti paanalizavus vykdant Leonardo da Vinci naujovių perkėlimo projektą „Europinio lygio statybininko apdailininko specialybės modulinio mokymo

⁴⁶ M.Brockman, L.Clarke, C.Winch. Bricklaying qualifications, work and VET in Europe, London, 2010, 26 p. <http://www.clr-news.org/CLR-Studies/Synthesis%20report%20bricklayers%20final.pdf>

programų ir mokymo kreditų sistemos pritaikymas Lietuvos ir kitose Europos šalių profesinio mokymo institucijose“ (DEMOP) atliktos lyginamosios studijos medžiaga.⁴⁷

Paminėti pavyzdžiai iliustruoja, kad profesinio mokymo programos turinys stipriai priklauso nuo konteksto – nuo atitinkamos šalies ūkio struktūros, susiformavusių tradicijų darbo rinkoje ir švietimo sistemoje ir kt.

3.2. Užsienio valstybių modulinio profesinio mokymo patirtis

Kiekvienos valstybės švietimo sistema yra neatsiejama nuo kultūrinio, socialinio, ekonominio ir politinio konteksto. Ypač tam jautrus yra profesinio mokymo sektorius, kuris iš visų švietimo sistemos grandžių yra tarpiausiai susijęs, iš vienos pusės, su technologijų pažangos sąlygota sparčia šalies ūkio struktūros kaita ir, iš kitos pusės, su palyginus konservatyviomis užimtumo tradicijomis, kurias didžia dalimi apsprendžia visuomenės mentalitetas. Todėl nenuostabu, kad praktiškai neįmanoma rasti dviejų vienodų profesinio mokymo sistemų, ką iliustruoja aukščiau pateikti lyginamosios analizės pavyzdžiai. Tai taip pat apunkina kitų šalių patirties panaudojimą, nes kyla pavojus, kad tai, kas buvo efektyvu vienos šalies kontekste, gali „neprigyti“ naujoje aplinkoje. Jau 1900 m. Michael Sadler rašė: „Mes negalime žvalgytis po kitų pasaulio valstybių švietimo sistemas ir elgtis taip, kaip vaikas, kuris klajodamas po sodą nuo vieno krūmo nuskina žiedą, o nuo kito lapus, ir tikėtis, kad tai, ką surinkome, pasodinę į žemę savo sode išauginsime gyvą augalą.“⁴⁸

Nors paskutiniuoju metu Europoje ir visame pasaulyje labai didelis dėmesys yra skiriamas kvalifikacijų sistemų tarptautiniam palyginamumui, neapgalvoto kitų valstybių patirties perkėlimo galimos neigiamos pasekmės akcentuojamos ir dabar. Tarptautinės darbo organizacijos (ILO) parengtoje studijoje „Nacionalinių kvalifikacijų sandarų įgyvendinimas ir poveikis: 16-je valstybių atliktos studijos ataskaita“⁴⁹ šiai problemai yra skirtas specialus skyrelis „Politikos skolinimasis ir internacionalizacija“ (Policy borrowing and internationalization) (53 išnaša, 106 psl.). Jame konkrečių valstybių pavyzdžiais demonstruojama, kokios buvo principinių politinių sprendimų perkėlimo iš vienu šalių į kitas pasekmės, kuriant ir diegiant Nacionalines kvalifikacijų sandaras. Apie Lietuvą yra parašyta, kad švietimo socialiniai dalininkai (stakeholders) „yra pavargę nuo

⁴⁷ Europinio lygio statybininko apdailininko specialybės modulinio mokymo programų ir mokymo kreditų sistemos pritaikymas Lietuvos ir kitose Europos šalių profesinio mokymo institucijose. Lyginamoji studija, http://www.demop.eu/library/docs/The%20Study%20of%20Needs%20Analysis_LT.pdf

⁴⁸ Michael Sadler. How Far Can We Learn Anything of Practical Value from the Study of Foreign Systems of Education., 1900. Cituota: Hubert Ertl. Modularisation of Vocational Education in Europe, Oxford, 2000, p. 13.

⁴⁹ The implementation and impact of National Qualifications Frameworks: Report of a study in 16 countries. International Labour Organization, 2010, 121 p.

skolintų naujovių ir žiūri į jas abejingai arba mato jose tik administracinio darbo ir biurokratijos pagausėjimą“. Apibendrinant yra nurodoma, kad „politikos skolinimasis gali būti pavojingas, ypač jei nesusidaromas išsamus vaizdas apie šalį, kurios idėjos yra perimamos, atidžiai neišanalizuojamas kontekstų skirtumas.“ Politikos skolinimuisi priešpastatomas politinis mokymasis (policy learning), kurio esmę priimant naujoves sudaro konsultacijos su socialiniais dalininkais, pagrindinį dėmesį skiriant nacionaliniam kontekstui.

Žemiau labai trumpai aprašoma, ko galima būtų pasimokyti iš profesinio mokymo srityje didžiausią autoritetą turinčių ir diegiant modulinį mokymą toliausiai pažengusių Europos valstybių.

3.2.1. Jungtinė Karalystė (JK)

JK yra viena iš didžiausių Europos valstybių (virš 60 milijonų gyventojų). Tai turtinga, ekonomiškai stipri valstybė, turinti galias švietimo, mokslo, kultūros ir demokratinio valdymo tradicijas. Šalyje egzistuoja gerai išplėtotas profesinių organizacijų, kurios aktyviai dalyvauja formuojant profesinio rengimo politiką ir ją įgyvendinant, tinklas. Tiesa, nemaža gyventojų dalis turi palyginus žemą išsilavinimą - daugiau kaip trečdalis suaugusiųjų nėra įgiję pagrindinio išsilavinimo. Viena iš priežasčių – didelė imigracija iš besivystančių šalių.

Naudoti modulius profesiniame mokymesi Jungtinėje Karalystėje pradėta praeito šimtmečio devintojo dešimtmečio viduryje. Todėl JK laikoma viena iš šalių, diktuojančių modulinio mokymo madas. Buvo sukurta labai lanksti profesinio mokymo sistema, pagrįsta mažais mokymosi rezultatų vienetais, kuriems galioja kreditų perkėlimo susitarimai.

JK taip pat buvo pirmoji valstybė, kurioje buvo įgyvendinta nacionalinės kvalifikacijų sandaros idėja: Škotijos kreditų ir kvalifikacijų sandara (Scottish Credit and Qualifications Framework, SCQF) buvo patvirtinta ir pradėta įgyvendinti 2001 m., Velso kreditų ir kvalifikacijų sandara (Credit and Qualifications Framework for Wales, CQSW) – 2003 m. bei Anglijos ir Šiaurės Airijos kvalifikacijų ir kreditų sandara (Qualifications and Credit Framework, QCF). Trys skirtingos kvalifikacijų sandaros rodo, kad skirtinguose JK regionuose veikiančios profesinio mokymo sistemos ir su jomis susiję kvalifikacijų sistemos nors ir turėdamos nemažai bendrų bruožų yra skirtingos, ir tie skirtumai laikui bėgant didėja.⁵⁰ Bendra, pavyzdžiui, yra tai, kad visur:

- profesinis mokymas grindžiamas mokymosi rezultatais, kuriuos apibrėžia profesijos standartai;

⁵⁰ Changing Qualifications. A review of qualifications policies and practices. CEDEFOP, Luxembourg, 2010, p.126 http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3059_en.pdf

- mokymosi rezultatai grupuojami į vienetus, kuriuos galima įgyti autonomiškai, sertifikuoti atskirai ir kaupti;
- vienetų apimtis matuojama kreditais, vieną kreditą prilyginant 10 mokymosi valandų;
- kvalifikacijos yra formuojamos iš vienetų;
- kiekvienai kvalifikacijai yra nustatomi privalomi vienetai ir suteikama glimybė tam tikrą vienetų skaičių pasirinkti. Kokį svorį kvalifikacijoje turi sudaryti privalomieji bei pasirenkamieji vienetai nėra reglamentuota. Kreditų skaičių tenkančių privalomiems ir pasirenkamiems vienetais santykis priklauso nuo kvalifikacijos pobūdžio. Yra kvalifikacijų, kuriose vyrauja pasirenkamieji moduliai, ir yra kvalifikacijų, kur pasirinkimas yra minimalus;
- didelis dėmesys skiriamas mokymosi pasiekimų vertinimui, kad būtų patikimai nustatyta, ar mokymosi rezultatai atitinka nustatytus reikalavimus. Atsakomybė už tai pavedama vertinančioms institucijoms (Awarding Bodies).

Vienetų ir kvalifikacijų sudarymas yra reglamentuojamas. Anglijoje tai apibrėžta Kvalifikacijų ir kreditų sandaros tvarkymo reglamente (Regulatory arrangements for the Qualifications and Credit Framework⁵¹). Jame nurodoma, kad kiekvienam vienetui turi būti nurodytas jo lygmuo pagal QCF ir apimtis kreditais. Kvalifikacijos taip pat priskiriamos QCF lygmenims. Pagal mokymosi apimtį kvalifikacijos kiekviename lygmenyje suskirstomos į tris grupes:

- pažyma (Award), jei mokymosi apimtis jai įgyti vertinama nuo 1 iki 12 kreditų;
- pažymėjimas (Certificate), jei mokymosi apimtis jai įgyti vertinama 13 iki 36 kreditų;
- diplomai (Diploma), jei mokymosi apimtis jai įgyti vertinama 37 ir daugiau kreditų.

Kvalifikacijos, kurias norima akredituoti, formuojamos tik iš vienetų, esančių duomenų bazėje. Galimos įvairiems lygiams priklausančių vienetų kombinacijos. Nustatant kvalifikacijos lygį laikomasi taisyklės, kad daugiau 50% kreditų priklausytų duoto arba aukštesnio lygmens vienetais. Dokumente taip pat nurodoma, kaip kreditai suteikiami, kaupiami ir perkeliama, pateikti reikalavimai organizacijoms, kurios kuria vienetus ir teikia juos įtraukti į duomenų bazę, teikia akredituoti kvalifikacijas, suteikia kvalifikacijas ir kt.

Tai, kad registruojamos net labai mažos apimties kvalifikacijos (pradedant nuo 1 kredito), slygoja didelį bendrą jų skaičių. Yra nuorodų, kad JK buvo apie 22 000 kvalifikacijų.⁵² Tiesa, nemaža jų dalis praktiškai nebuvo naudojamos. Bet netgi atlikus detalią analizę kvalifikacijų

⁵¹ Regulatory arrangements for the Qualifications and Credit Framework. Ofqual, 2008
http://www.ofqual.gov.uk/files/Regulatory_arrangements_QCF_August08.pdf

⁵² N.Lloyd et al. Modular education and examples of good practice in United Kingdom. In: Modular vocational education and training examples of good practice. Institute for Sustainable Technologies, Poland, 2007, p. 55
<http://www.emcet.net/download/pdf/anglia.pdf>

skaičius išlieka įspūdingas – įvertinta, kad 2010 m. Anglijoje iš viso buvo 5850 kvalifikacijų,⁵³ iš kurių profesinių kvalifikacijų apie 4800. Tvarkyti Reguliuojamų kvalifikacijų registrą (The Register of Regulated Qualifications⁵⁴) Jungtinėje Karalystėje pavesta Kvalifikacijų ir egzaminų reguliavimo įstaigai (Office of the Qualifications and Examinations Regulator, trumpinys – Ofqual). Šiame registre 2012 m. vasario mėn. buvo įregistruota virš 37.000 mokymosi vienetų ir virš 10.000 su QCF sandara suderintų kvalifikacijų.

Pilnai suprantama, kad tokios sudėtingos sistemos tvarkymas yra sudėtingas ir neefektyvus. Todėl netenka stebėtis, kad viena iš ataskaitos, kurią Anglijos švietimo vadovų prašymu apie Anglijos profesinio mokymo sistemą parengė Alison Wolf, apibendrinančių išvadų skamba taip:⁵⁵ „Sistemą reikia iš esmės supaprastinti, kad būtų įmanoma žmonėms teikti aiškią ir tikslią informaciją, kad sutaupytos lėšos būtų nukreiptos mokymuisi finansuoti, kad būtų paskatintos inovacijos ir efektyvumas. Anglijos profesinio mokymo sistema yra nepaprastai sudėtinga ir nesuprantama, vertinant ją Europoje priimtais standartais.“

3.2.2. Prancūzija

Prancūzijos profesinio mokymo sistema yra sudėtinga tiek valdymo, tiek instituciniu požiūriu. Pažymėtina tai, kad pirminio ir tęstinio profesinio mokymo posistemės, priešingai nei JK, tvarkomos skirtingai. Kaip matyti iš 2 lentelės, moduliarizuojant pirminį profesinį mokymą kol kas nuveikta dar nedaug. Daug daugiau padaryta tęstinio mokymo posistemėje. Paminėtini du svarbūs dalykai:

- Prancūzijoje bene geriausiai iš visų Europos valstybių išplėtotą neformalaus ir savarankiško mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo sistema. Tai yra įteisinta 2002 m. priimtame „Socialinio modernizavimo įstatyme“ („Social Modernisation Act). Jame nustatyta, kad bet kuris asmuo, jeigu jis turi ne mažesnę negu trijų metų darbo patirtį, turi teisę kreiptis, kad būtų įvertinti dirbant įgyti gebėjimai, ir gauti atitinkamą diplomą ar profesinę kvalifikaciją paliudijantį pažymėjimą.⁵⁶

⁵³ T.Oates. Getting to grips with the real challenges: myths, misconceptions and realities regarding qualifications, 2010 <http://www.ppt2txt.com/r/74f869d2/>

⁵⁴ The Register of Regulated Professions <http://register.ofqual.gov.uk/>

⁵⁵ A.Wolf. Review of Vocational Education – the Wolf Report, 2011, 196 p. [http://www.nybep.org.uk/uploaded-images/pdf/The-Wolf-Review\(1\).pdf](http://www.nybep.org.uk/uploaded-images/pdf/The-Wolf-Review(1).pdf)

⁵⁶ S.Jourdain. Modular education and training and examples of good practice in France. In: Modular vocational education and training examples of good practice. Institute for Sustainable Technologies, Poland, 2007, p. 115 <http://www.emcet.net/download/pdf/anglia.pdf>

- labai didelis dėmesys yra skiriamas žmonių informavimui ir konsultavimui. 2009 m. priimtas įstatymas dėl visą gyvenimą trunkančio orientavimo ir mokymo (law concerning the lifelong guidance and training)⁵⁷.

Kvalifikacijos yra registruojamos Nacionaliniame profesinių kvalifikacijų kataloge⁵⁸ (RNCP). Reikia pripažinti, kad ir Prancūzijoje kvalifikacijų įregistruota daug: 2009 m. į RNCP buvo įtraukta apie 5 500 kvalifikacijų, tenkančių profesinio mokymo sektoriui, ir apie 12 000 kvalifikacijų, tenkančių aukštajam mokslui.⁵⁹

3.2.3. Ispanija

Ispanijoje profesiniame mokyme ir kvalifikacijų formavime orientuojamasi į mokymosi rezultatus. Reforma, kurios metu buvo įdiegta modulinė mokymo samprata, prasidėjo 1990 metais. Vienu iš modulinio mokymo koncepcijos tikslų yra sumažinti akademinio ir profesinio mokymo atskyrimą švietime ir stipriau pabrėžti pirminio profesinio rengimo sektoriaus svarbą. Europos politika padarė didelę įtaką koncepcijai, kuria siekiama, kad kvalifikacijos sistema būtų suderinta su EKS, ECVET ir pripažįstamas neformalus ir savarankiškas mokymasis. Formalus profesinis mokymas skirstomas į keturis komponentus⁶⁰:

- visuotinis (general) mokymas, siekiant įgyti bendrus pagrindinius įgūdžius, požiūrius ir žinias;
- pagrindinis (basic) mokymas, siekiant įgyti pagrindines su profesija susijusias žinias ir įgūdžius;
- specializuotas profesinis mokymas, siekiant įgyti žinias ir įgūdžius, kurie charakteringi darbuotojui profesionalui;
- kvalifikacijos tobulinimas, kai siekiama įgyti žinias ir įgūdžius reikalingus tam tikram darbui ir mokomasi dirbant konkrečioje darbo vietoje.

Už kvalifikacijų sistemą atsakingas Nacionalinis kvalifikacijų institutas (Instituto Nacional de Cualificaciones - INCUAL) yra parengęs leidinuką apie moduliarizuotų kvalifikacijų formavimą.⁶¹ Jame gana detaliai aprašyta Ispanijos kvalifikacijų ir profesinio mokymo sistema. Visos

⁵⁷ France. VET in Europe - Country Report . CEDEFOP, 2011, p.19

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2011/2011_CR_FR.pdf

⁵⁸ Répertoire national des certifications professionnelles <http://www.rncp.cncp.gouv.fr/grand-public/recherche>

⁵⁹ 11 skaidrė http://www.aic.lv/bolona/2010/Sem09-10/qual_saloniki/WG%201_Bouquet.pdf

⁶⁰ R.B.Rodriguez. Spanish Educational System and Modularisation. In: Modular vocational education and training examples of good practice. Institute for Sustainable Technologies, Poland, 2007, p. 104

<http://www.emcet.net/download/pdf/anglia.pdf>

⁶¹ National system for qualifications and VET. INCUAL, 2008

http://www.educacion.gob.es/educa/incual/pdf/2/Web_Folleto_ingles.pdf

kvalifikacijos suskirstytos į 26 šeimas. Kiekvienos kvalifikacijos mokymosi rezultatai yra suskaidomi į kompetencijos vienetus (competence units), kurie yra apibrėžiami kaip mažiausi profesinių kompetencijų (professional competences) rinkiniai, kuriuos galima nepriklausomai įgyti ir pripažinti. Kiekvienam vienetui yra parengiamas atitinkamas mokymo/si modulis.

Kvalifikacijos registruojamos Nacionaliniame profesinių kvalifikacijų kataloge (Catálogo Nacional de Cualificaciones Profesionales - CNCP).⁶² Jame taip pat yra pateikiami kompetencijos vienetų ir jiems atitinkančių modulių aprašymai. Moduliai ir profesinės kvalifikacijos yra suskirstyti į 3 lygius. Kadangi Ispanija dar nėra susiejusi savo kvalifikacijų sistemos su EKS, sunku pasakyti, kokia yra jų atitiktis EKS lygiams. Galima tik spėti, kad jie apima EKS 1-4 lygius.

2008 m., kai buvo parengtas minėtas leidinukas, CNCP kataloge buvo įregistruota 581 profesinė kvalifikacija – 66 pirmojo, 247 antrojo ir 268 trečiojo lygio. Šios kvalifikacijos buvo sukomponuotos iš 1 350 modulių – 137 pirmojo, 603 antrojo ir 615 trečiojo lygio.

Šiuo metu (2012 m. vasario mėn.) CNCP įregistruotos 669 kvalifikacijos – 78 pirmojo, 288 antrojo ir 303 trečiojo lygio kvalifikacijos. Taigi, kvalifikacijų sistema nuolat kinta. Kartu kinta ir kvalifikacijoms suteikti skirtų mokymo modulių sistema.

ECVET rekomendacijos Ispanija dar nėra įdiegusi. Tačiau kiekvienam moduliui kataloge nurodyta mokymo/si trukmė. Ji labai skirtinga – svyruoja nuo 30 val. iki 300 val. Skiriasi ir profesinių kvalifikacijų parametrai. Paanalizavus 6 profesines šeimas, atskiriems profesinių kvalifikacijų lygiams rasta:

- 1 lygio profesinės kvalifikacijos sudarytos iš 2-5 modulių, o bendra mokymosi trukmė kvalifikacijai įgyti svyruoja nuo 210 val. iki 450 val.;
- 2 lygio profesinės kvalifikacijos sudarytos iš 3-7 modulių, o bendra mokymosi trukmė kvalifikacijai įgyti svyruoja nuo 300 val. iki 810 val.;
- 3 lygio profesinės kvalifikacijos sudarytos iš 3-9 modulių, o bendra mokymosi trukmė kvalifikacijai įgyti svyruoja nuo 420 val. iki 870 val.

Turint omenyje nurodytas mokymo/si trukmes atskiroms profesinėms kvalifikacijoms įgyti, nevisai aišku, kaip sudaromos pirminio profesinio mokymo programos. Yra nurodoma, kad programa apima „bendruosius tikslus ir profesinius modulius. Priklausomai nuo programos pobūdžio kai kurie, bet ne visi, iš šių modulių yra susiję su Nacionaliniame profesinių kvalifikacijų kataloge esančiais kompetencijų vienetais.“⁶³ Tuo tarpu pirminio profesinio mokymosi programos trukmė yra 2 metai/2000 valandų.

⁶² Catálogo Nacional de Cualificaciones Profesionales – CNCP
http://www.educacion.gob.es/educa/incual/ice_CualCatalogo.html

⁶³ Spain. VET in Europe - Country Report . CEDEFOP, 2011, p.41 and 46
http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2011/2011_CR_ES.pdf

3.2.4. Nyderlandai

M. Brockmann rašo,⁶⁴ kad Nyderlandų profesinio mokymo sistemoje tradiciškai svarbų vaidmenį vaidino mokyklinis mokymosi būdas. Kadangi buvo išsakyta nemažai priekaištų, kad mokyklos nepakankamai paruošia būsimai darbo vietai, paskutiniajame praeito amžiaus dešimtmetyje imta propaguoti mokymąsi dirbant (work-based learning). 1996 m. priimtas Švietimo įstatymas įteisino gamybinę praktiką realioje darbo vietoje ir mokymosi rezultatais pagrįstą modularizuotą, paklausa grindžiamą kvalifikacijų sistemą. Tačiau pasirodė, kad tokia reforma atvedė prie daugybės siaurų kvalifikacijų, kas nesiderina su žinių visuomenės samprata. Todėl profesinio mokymo sistema šiuo metu vėl reformuojama. Ji grindžiama plačia, holistine kvalifikacijos samprata, kuri visų pirma orientuojasi į studento viso gyvenimo karjerą, o ne į trumpalaikį darbo rinkos poreikį. Tai sąlygoja ir 2.1.1 skyrelio pabaigoje paminėtą nuostatą oficialiai klasifikuoti tik kvalifikacijas, kurioms įgyti reikalinga mokymosi apimtis yra ne mažesnė negu 400 valandų. Tiesa, modularizuoti mokymosi procesą neatsisakyta nors kaip diegti ECVET rekomendaciją turėjo būti nutarta tik 2011 m. rudenį.⁶⁵ Taigi, profesinio mokymo sistema Nyderlanduose šiuo metu yra reformuojama, ir pasinaudoti jų pasiekimais nėra tiesioginių galimybių. Tačiau jų patirtis parodo, kad kuriant modulinę profesinio mokymo sistemą ir fragmentacijos koncepciją reikia žiūrėti atsargiai.

3.2.5. Suomija

Modulinis mokymas profesinio mokymo sektoriuje ir kreditinių taškų sistema Suomijoje naudojami nuo 1970 metų.⁶⁶ Kreditais įvertinta kvalifikacijų apimtis nustatoma nacionaliniu lygiu. Pavyzdžiui, visos pirminio profesinio mokymo kvalifikacijos įgyjamos per 3 metus, t.y. jų apimtis 120 kreditų, arba 40 kreditų per metus. Jose 90 kreditų skiriama profesiniams moduliams, 20 kreditų – bendrojo ugdymo dalykams, o 10 yra skirta pasirinkimui (elective studies).⁶⁷

⁶⁴ Michaela Brockmann. Qualifications, learning outcomes and competencies: a review of European divergences in vocational education and training (VET), 2007, p. 8

http://www.emcet.net/download/products/req/modular_training_trainer_report.pdf

⁶⁵ The referencing document of The Dutch National Qualification Framework to the European Qualifications Framework), 2011, 65 psl. Dokumentas bus koreguojamas ir kol kas viešai nėra paskelbtas. Bus paskelbtas adresu http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm

⁶⁶ Ir profesiniame mokyme, ir aukštajame moksle 1 kreditas prilyginamas 40 studento mokymosi valandų/vienai savaitei. Linking credit systems and qualifications frameworks. CEDEFOP, Luxembourg, 2010, 104 psl.

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5505_en.pdf

⁶⁷ http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=en

Reikalavimai profesinėms kvalifikacijoms yra tie patys jaunimui ir suaugusiems. Skiriami 3 profesinių kvalifikacijų lygiai:⁶⁸

- *profesinė kvalifikacija (vocational qualification)* pažymi žinias ir gebėjimus, būtinus pasirinktai profesijai. Būtent šio lygio kvalifikacijoms įgyti skirtos pirminio profesinio mokymo programos. Priimama turint pagrindinį išsilavinimą ir baigus jas įgyjama teisė studijuoti aukštosiose mokyklose;
- *tolesnė kvalifikacija (further qualification)* pažymi kvalifikuotam darbininkui (skilled worker) būdingus gebėjimus. Įgyjama tik turint atitinkamos srities darbo patirties
- *specialisto kvalifikacija (specialist qualification)* pažymi, kad asmuo yra įgijęs gebėjimus spręsti sudėtingiausias duotos veiklos srities užduotis. Ji taip pat įgyjama tik turint atitinkamos srities darbo patirties.

Suomijos nacionalinė švietimo valdyba (Finnish National Board of Education) visoms profesinėms kvalifikacijoms yra atnaujynusi nacionalinius reikalavimus. Jie įsigaliojo nuo 2010 m. rugpjūčio. Yra nurodoma, kad iš viso yra įteisintos 53 profesinės kvalifikacijos, kurioms įgyti yra parengta 119 nacionalinio lygmens vidurinio ugdymo pakopai skirtų bendrųjų programų (national curricula), ir 305 tolesnės bei specialisto kvalifikacijos.⁶⁹ Formuojant programas profesinėms kvalifikacijoms įgyti, naudojama 2 priede parodyta modulių pa(si)rinkimo schema. Pažymėtina, kad moduliai yra įvardijami kvalifikacijos aprašyme. Be to, kvalifikacijos aprašyme nurodomos pagrindinės mokymosi visą gyvenimą bendrosios kompetencijos (key competences for lifelong learning).

Labai paranku tai, kad daugelis reikalavimų profesinėms kvalifikacijoms ir joms įgyti skirtų bendrųjų programų aprašų yra išversta į anglų kalbą.⁷⁰ Tai sudaro galimybę detaliai susipažinti su minėtų dokumentų turiniu. Pavyzdžiui, *maisto gamybos profesinei kvalifikacijai* įgyti yra skirtos 4 programos, kiekvienai nurodant specializaciją:

- maisto gamybos technologija;
- kepimas;
- mėsos perdirbimas;
- pieno perdirbimas.

Visoms keturioms programoms yra bendri du moduliai, kurių kiekvieno apimtis 20 kreditų. Kiekvienai programai yra numatyta po vieną 30 kreditų apimties specializacijos modulį. Likusieji 20 kreditų, skirtų profesiniams moduliams, turi būti sukaupti pasirinkus 2 modulius iš

⁶⁸ Finland. VET in Europe - Country Report . CEDEFOP, 2011, p.47

http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2011/2011_CR_FI.pdf

⁶⁹ http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/?lang=en

⁷⁰ http://www.oph.fi/english/sources_of_information/core_curricula_and_qualification_requirements/vocational_education_and_training Šioje svetainėje šiuo metu yra patalpinti 31 kvalifikacijos, apimančios 73 programas, aprašai.

pasirenkamųjų su šia kvalifikacija susijusių modulių, kurių kiekvieno apimtis 10 kreditų, sąrašo. Taip pat 20 kreditų yra numatyti bendrojo ugdymo moduliams, iš kurių 9 yra privalomi, - gimtoji (4 kreditai), antroji valstybinė (1 kreditas) ir užsienio (2 kreditai) kalbos, matematika (3 kreditai), fizika ir chemija (2 kreditai), socialiniai mokslai (1 kreditas), fizinis lavinimas (1 kreditas), sveikatingumas (1 kreditas) bei menas ir kultūra (1 kreditas), - o 4 kreditai skirti pasirinkimui arba papildant aukščiau įvardintus modulius, arba pasirinkant iš dar 6, - aplinkosauga, IKT, etika, kultūros žinios, psichologija, verslumas. Likusieji 10 kreditų gali būti pasirinkti labai įvairiai ir gali būti skirti tiek profesiniams gebėjimams įgyti, tiek pagilinti bendrąjį pasirengimą.

Dokumente aprašyti visi paminėti moduliai. Profesinių modulių apraše įvardijami siekiami įgyti gebėjimai (bendrojo ugdymo – mokymosi tikslai) ir ypač daug dėmesio skiriama mokymosi pasiekimų vertinimui – kiekvienam nacionalinėje programoje paminėtam moduliui suformuluoti išsamūs vertinimo kriterijai, išskleidžiant juos pagal vertinimo užduotis ir pagal 3 pasiekimų lygius (patenkinamai, gerai, labai gerai). Įdomu, kad vertinant kiekvieną profesinį modulį įvertinama, kiek jis padėjo įgyti pagrindines mokymosi visą gyvenimą bendrąsias kompetencijas. Pažymėtina, kad modulių aprašuose visai nepaliečiamas mokymo/si turinys, mokymo/si metodai, reikalavimai materialiajai mokymo bazei ir kita.

Nagrinėjant tikrai įdomią Suomijos patirtį, labai svarbu suvokti kontekstą. Pirma, švietimas turi labai aukštą prestižą. Antra, yra senos ir gilios profesinio mokymo tradicijos. Trečia, yra susiformavusi efektyvi mokyklų aprūpinimo mokymosi priemonėmis sistema. Ketvirta, ir svarbiausia, švietimo sistemoje, įskaitant ir profesinį mokymą, yra pasiektas aukštas pasitikėjimo švietimo teikėjais lygis.

3.2.6. Vokietija

Vokietija yra gyventojų skaičiumi didžiausia ir ekonomiškai stipriausia Europos Sąjungos valstybė. Ji garsėja savo dualiniu principu organizuota, kai teorinį mokymą vykdo profesinio mokymo įstaigos, o praktinis mokymas atliekamas įmonėse realiomis darbo sąlygomis, pameistrystės forma.

Įskaitant pirminį ir formalųjį tęstinį mokymą, 2010 m. Vokietijoje buvo priskaičiuojama virš 4000 kvalifikacijų, kurios pagal savo paskirtį ir pobūdį buvo pasiskirstę taip:⁷¹

- 150 valstybei būdingų kvalifikacijų;

⁷¹ T.Oates. Getting to grips with the real challenges: myths, misconceptions and realities regarding qualifications, 2010 <http://www.ppt2txt.com/r/74f869d2/>

- 420 dualiniu principu organizuojamų pameistrystės programų, kurių trukmė 3 metai. Pagal šias programas mokosi apie 50% 16-19 m. kohortos jaunimo;
- 3000 pramonės ir prekybos rūmų kvalifikacijų;
- 500 tęstinio mokymosi kvalifikacijų.

Kaip matyti iš 2 lentelės, Vokietija numato formuojant kvalifikacijas laikytis diferenciacijos koncepcijos, pagal kurią mokymo procesas suskaidomas į modulius, kurie gali būti įvertinti ir kredituoti individualiai, bet nereikalaujama, kad jie būtų tiesiogiai susieti su kvalifikacijai įgyti numatytų mokymosi rezultatų vienetais. Reforma faktiškai dar tik pradėta: 2010 m. standartizuoti mokymo moduliai buvo parengti tik 14 programų.⁷²

3.3. Kitų valstybių modulinio profesinio mokymo patirties perkėlimo į Lietuvą galimybė

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad nėra prasmės patiems kurti profesinio mokymo programas, kad paprasčiau būtų Lietuvai nusipirkti programas ir joms įgyvendinti reikiamą mokymosi medžiagą iš kurios nors valstybės, kurioje jau veikia gerai suderinta modulinio mokymo sistema ir visa tai išversti į lietuvių kalbą. Pavyzdžiui, nekelia abejonių, kad suvirintojas bet kurioje valstybėje turi atlikti analogiškus suvirinimo darbus. Tokių kvalifikacijų tikrai esama. Tačiau valstybei reikalinga ne atskira kvalifikacija, o visa gerai suderinta kvalifikacijų sistema. Ji turi būti susieta su esama ūkio struktūra ir padėti visiems ūkio sektoriams apsirūpinti kvalifikuotais darbuotojais; turi derėti su šalies ekonominės, socialinės, kultūrinės plėtros strategija; švietimo sistema, įskaitant ir pirminį ir tęstinį mokymąsi, turi būti pajėgi padėti gyventojams įgyti numatytas kvalifikacijas, užtikrinant gerą pasirengimo kokybę, it t.t. Žemiau pateikiame keletą argumentų, kurie iliustruoja, kad nerealu tikėtis surasti tokią Europos valstybę, kurioje įvardintos sąlygos ir kvalifikacijų sistemos plėtros strategija gerai atitiktų tai, kas yra Lietuvoje:

- profesinio mokymo sektoriui tenkančių kvalifikacijų skaičius kiekvienoje valstybėje yra skirtingas: Jungtinėje karalystėje – virš 10000; Prancūzijoje – apie 5500; Vokietijoje – apie 4000; Ispanijoje – apie 669; Suomijoje – 358. Lietuvoje 2011 m. gruodžio mėn. AIKOS sistemoje esančiame kvalifikacijų registre buvo įregistruotos 489 profesinio mokymo sektoriui priklausančios kvalifikacijos.⁷³ Ar perkelti visas? Jei ne, kurias?

⁷² Changing Qualifications. A review of qualifications policies and practices. CEDEFOP, Luxembourg, 2010, p.126 http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3059_en.pdf

⁷³ http://www.aikos.smm.lt/aikos/kvalifikacijos_reg.htm

- kvalifikacijų sistema, ypač su tęstiniu mokymusi susijusi jos dalis, nuolat kinta. Pavyzdžiui, Ispanijoje 2008 m. buvo įregistruota profesinio mokymo 581 kvalifikacija, o 2012 m. pradžioje – jau 669 kvalifikacijos;
- keičiasi ne tik kvalifikacijų skaičius. Aktuali problema yra kvalifikacijų turinio atnaujinimas. Visuotinai priimta, kad norint, jog teikiamos kvalifikacijos pakankamai gera atitiktų darbo rinkos poreikius, reikalavimai mokymosi rezultatams ir jiems suteikti skirtos mokymo programos kas 5-10 metų privalo būti atnaujinamos. Todėl, pirma, kitos valstybės patirties perkėlimas negalėtų būti vienkartinis aktas, o privalėtų tapti nenutrūkstamu procesu. Antra, kol suformulavus mokymosi rezultatus yra parengiamas jų pasiekimui reikalingas mokymo/si turinys (curriculum), prabėga nemažai laiko. Todėl formalaus mokymo programa dažnai jau būna dalinai pasenusi. Autorinių teisių pirkimas, medžiagos vertimas bei diegimas dar užimtų nemažai laiko. Taigi teikiamos programos būtų dar labiau atsilikusios;
- analizuojant kitų valstybių patirtį susidaro įspūdis, kad priimtinausias mums galėtų būti Suomijos atvejis. Tačiau palyginus reikalavimus pirminio profesinio mokymo programoms paaiškėja, kad esant tai pačiai jų trukmei, Suomijoje žymiai mažiau laiko skiriama bendrojo ugdymo dalykams, negu Lietuvoje, nors baigus programą įgyjama teisė studijuoti aukštojoje mokykloje. Taigi, norint, kad Suomijoje taikoma profesinio mokymo sistema prigyūtų Lietuvoje, reiktų atitinkamai pakoreguoti ir bendrąjį ugdymą, ir aukštąjį mokslą;

Galima pateikti ir daugiau argumentų, kodėl kitos valstybės patirties perkėlimas gali atvesti prie neigiamų pasekmių. Todėl reiktų pasimokyti iš kitų valstybių patirties, išsiaiškinti gerosios patirties pavyzdžius tiek kuriant, tiek įgyvendinant modulinio profesinio mokymo sistemą, ir įvertinus, ar jie priimtini Lietuvos kontekstui, kurti Lietuvai priimtina modulinio profesinio mokymo sistemą.

4. Modulinio profesinio mokymo diegimo patirtis Lietuvoje

Lietuvoje palaipsniui bandoma diegti modulinį mokymą įvairiais lygmenimis, tačiau šie bandymai yra nesistemiški bei dauguma jų vyko/vyksta projektinėje ir darbo rinkos mokymų erdvėje. Atlikus nacionalinių dokumentų analizę bei patirties (atvejo) analizes, galime konstatuoti, jog neegzistuojant **modulinės profesinio rengimo sistemos koncepcijai**, pastebimas visos švietimo sistemos fragmentiškai ir neskaidriai vartojamas bei suprantamas modulis ir modulinis mokymas.

4.1. Modulinio profesinio mokymo sistemą reglamentuojantys nacionaliniai dokumentai

Lietuvos Respublikos švietimo teisiniuose normatyviniuose dokumentuose vartojamos moduliniam mokymui svarbios sąvokos: „švietimo programos modulis“, „programos modulis“, „modulinis mokymas“, „modulis“. Modulinio mokymo sąvokų vartojimas Lietuvos teisiniuose ir normatyviniuose dokumentuose nusako vartojamų sąvokų įvairovę bei ribotumą.

Švietimo įstatyme (2011 03 17) I-1489 apibrėžiamas **„švietimo programos modulis – iš anksto apibrėžta savarankiška švietimo programos dalis“**.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų reikalavimų laikomasi rengiant ikimokykliniam, priešmokykliniam ugdymui, bendrajam ugdymui, profesiniam mokymui, studijoms aukštosiose mokyklose skirtas švietimo programas ar jų modulius, ugdymo planus ar studijų kryptių reglamentus, mokymosi pasiekimų patikrinimų programas, vadovėlius, kitas mokymo priemones, papildomą ugdymo medžiagą.

LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK 1756 pateiktame „Modulinio mokymosi tvarkos apraše“ (2007) **modulis** apibūdinamas kaip „savarankiška suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio ar suaugusiųjų vidurinio ugdymo programos ar dalyko programos dalis, kurios apimtis nustatoma Bendruosiuose ugdymo planuose“.

Modulinio mokymosi tvarkos apraše nustatyti suaugusiųjų modulinio mokymo(si) pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas reikalavimai. **Modulinis mokymasis** aiškinamas kaip „suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio ir suaugusiųjų vidurinio ugdymo programų ar dalykų programų modulių mokymasis stacionaria ar neakivaizdine forma“. Šis apibrėžimas yra siauras ir neatspindi modulinio mokymo esmės.

LR Neformaliojo Suaugusiųjų Švietimo įstatyme 1998 m. birželio 30 d. Nr. VIII-822 **modulis** apibrėžiamas kaip „dėstomojo dalyko programos dalis, skirta suteikti besimokančiajam apibrėžto lygio ir masto žinių bei gebėjimų“.

5 lentelė. Modulinio mokymo sąvokų vartojimas Lietuvos Respublikos teisiniuose ir normatyviniuose dokumentuose

Sąvokos	Apibrėžimas	Dokumentas
Modulis	„savarankiška suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio ar suaugusiųjų vidurinio ugdymo programos ar dalyko programos dalis, kurios apimtis nustatoma Bendruosiuose ugdymo planuose“.	<i>Modulinio mokymosi tvarkos aprašas</i> (2007)
	apibrėžiamas kaip „dėstomojo dalyko programos dalis, skirta suteikti besimokančiajam apibrėžto lygio ir masto žinių bei gebėjimų“.	<i>Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas</i> (1998)
Modulinis mokymasis	aiškinamas kaip „suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio ir suaugusiųjų vidurinio ugdymo programų ar dalykų programų modulių mokymasis stacionaria ar neakivaizdine forma“.	<i>Modulinio mokymosi tvarkos aprašas</i> (2007)
Programos dalis (modulis)	apibrėžiamas kaip pradinio, pagrindinio, vidurinio, suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio, suaugusiųjų vidurinio ugdymo programų dalis, apimanti vieną ar kelis šių programų dalykus arba atskiro dalyko dalį.	<i>Savarankiško mokymosi tvarkos aprašas</i> (2007)
Švietimo programos modulis	„iš anksto apibrėžta savarankiška švietimo programos dalis“.	<i>Švietimo įstatymas</i> (2003)
Profesinio mokymo programos modulis	apibūdinamas kaip „iš anksto apibrėžta savarankiška profesinio mokymo programos dalis“.	Profesinio mokymo įstatymas (2011-06-22) VIII-450
Modulis	organizacinis ir turininis studijų programos vienetas, apimantis susijusius studijų dalykus.	LR ŠMM įsakyme (2010 01 08) Nr. V-54 “Dėl Pedagogų rengimo reglamento patvirtinimo”
Modulis	tai – „iš kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą ir orientuota į tam tikrus studento gebėjimus“.	LR ŠMM (2010 04 09) įsakymu Nr. V-501 patvirtintame <i>Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų apraše</i> :

LR Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitoje apie švietimo sistemos reformą (2008 05 19 Nr. Va-P5-50-2-10) pabrėžiamos kylančios problemos – „nėra išlyginamųjų programų

asmenims, neturintiems pagrindinio išsilavinimo, įgyti profesinį pasirengimą“. MM sistema leistų „iškritusiems“ iš švietimo sistemos lengviau integruotis į švietimo sistemą. „Dabartinė profesinio mokymo sistema yra nepakankamai lanksti, nes profesinės mokymo įstaigos mokinys privalo baigti visą mokymo programą, kad gautų kompetencijas patvirtinantį dokumentą. Tai reiškia, kad nutraukęs mokymąsi profesinės mokymo įstaigos mokinys neturi galimybių su pertraukomis įgyti norimą kvalifikaciją. Profesinio mokymo programos paremtos dalykiniu principu“. Pabrėžiamas modulinės profesinio mokymo sistemos patrauklumas bei konstatuojama, kad „reikia įdiegti modulinę profesinio mokymo sistemą“, tačiau daugiau duomenų apie sistemos diegimą Lietuvos normatyviniuose dokumentuose neaptikta. (LR Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita. Švietimo sistemos reforma, 2008: 33). *Pagal Aiškinamąjį kvalifikacijų sistemos terminų žodyną (2008)* „modulinę mokymo programą sudaro modulių aprašai, kuriuose nurodomos kiekviename modulyje įgyjamos kompetencijos ir jų įgijimui reikalingi mokymo tikslai, kontrolinės užduotys, įgytų kompetencijų vertinimo teorinės ir praktinės užduotys, mokymosi medžiagos aprašai“, mokymosi instrukcijos.

Vadovaujantis Švietimo įstatymu (2011 03 17) I-1489:

- 14 straipsnyje pabrėžiamas mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas, kur jie gali mokytis pagal formaliojo švietimo programas ir gali baigti jas per trumpesnę ar ilgesnę negu nustatytą laiką, gali mokytis su pertraukomis, šias programas gali baigti atskirais moduliais.
- 27 straipsnyje nusakoma galimybė pasirinkti švietimo programų modulius.
- 35 straipsnyje apibrėžiamas švietimo prieinamumas riboto judumo asmenims, kurie gali mokytis pagal bendrojo ugdymo mokyklos programų modulius.
- 46 straipsnyje apibrėžiama mokinio teisės pasirinkti formaliojo švietimo programas papildančius ir jo saviraiškos poreikius tenkinančius šių programų modulius
- 67 straipsnyje nusakomas švietimo programų ir mokyklų finansavimas. Mokymo lėšos savivaldybių ir nevalstybinėms mokykloms priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programoms, taip pat formaliojo švietimo programas papildantiems ir mokinių saviraiškos poreikius tenkinantiems šių programų moduliams vaikų neformaliojo švietimo mokyklose finansuoti skiriamos iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu tvirtinamų savivaldybių biudžetams valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų, valstybinėms mokykloms – iš valstybės biudžete numatytų asignavimų.

Profesinio mokymo įstatyme (2011-06-22) VIII-450 numatoma mokiniui mokantis pagal profesinio mokymo programą, bendrojo lavinimo technologijų dalykų ar profesinio mokymo programų moduliai užskaitomi vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka. Asmeniui, baigusiam profesinio mokymo programos modulį, neformaliojo profesinio mokymo programą ir (ar) įgijusiam kompetenciją, reikalingą atlikti įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai išduodamas pažymėjimas. Įstatyme numatyta, jog mokinys turi teisę: gauti bendrojo lavinimo technologijų dalykų, profesinio mokymo programos modulį, ankstesnio mokymosi pasiekimų užskaitymą; užskaityti asmeniui bendrojo lavinimo technologijų dalykų, profesinio mokymo programos modulius švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

LR ŠMM įsakymas (2010 04 09) Nr. V-501 "Dėl Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo" pakeitimo modulis apibrėžiamas kaip "iš kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą ir orientuota į tam tikrus studento gebėjimus; mažiausia galima modulio apimtis – 10 kreditai." Šiame įsakyme studijų programa gali būti skirta: pagrindinės krypties studijoms, kurias baigus suteikiamas krypties (šakos) kvalifikacinis laipsnis, ir aukštosios mokyklos nustatytiems ir studento pasirinktam kitos krypties (šakos) moduliui (moduliams), dalykui (dalykams) ar praktikai.

LR ŠMM įsakymo (2008 03 15) Nr. ISAK-716 "Dėl Bendrojo lavinimo technologijų dalykų ir profesinio mokymo programos modulių užskaitymo tvarkos aprašo patvirtinimo" pakeitime numatomas bendrojo ugdymo technologijų dalykų ir profesinio mokymo programos modulių užskaitos tvarkos aprašas, kuriame nustatomas profesinio mokymo programos modulių įtraukimas į pagrindinio ugdymo programos antrąją dalį, vidurinio ugdymo programą, vidurinio ugdymo technologijų išplėstinio kurso programos modulių ir profesinio mokymo programos modulių įskaitymą mokiniams, tęsiantiems mokymąsi pagal profesinio mokymo programas. Aprašas sudaro prielaidas suartinti bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą, teikia galimybę skirtingų ugdymosi poreikių mokiniams kitaip įgyti pagrindinį ir/ar vidurinį išsilavinimą, planuoti profesinę karjerą ir tikslingai rinktis tolesnę mokymosi kryptį ar veiklą.

Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymuose apibrėžiama studijų programos rengimo reikalavimai, kur minimi moduliai. Programos studijų plane atskleidžiama programos struktūra, pagal semestrus išdėstomi dalykai (moduliai), nurodoma jų apimtis kreditais. Studijų dalykai (moduliai) plane išdėstomi pagal jų priskyrimą studijų krypties dalykams, bendriesiems universitetinių (koleginių) studijų dalykams.

- (2010 12 20) Nr. 1-01-163 „Dėl ketinamų vykdyti studijų programų aprašo rengimo ir jo atitikties Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintiems bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams studijų programoms nustatymo metodinių nurodymų pakeitimo“
- (2010 12 20) Nr. 1-01-162 „Dėl vykdomų studijų programų vertinimo metodikos patvirtinimo“
- (2011 11 28) Nr. 1-01-157 „Dėl ketinamos vykdyti studijų programos aprašo rengimo, jos išorinio vertinimo ir akreditavimo metodikos patvirtinimo“

LR vyriausybės 2010 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui (2011 03 30 nutarimas 371) minima, jog siekiama kurti „integralią bendrojo, profesinio ir neformaliojo mokymosi visą gyvenimą infrastruktūrą. Profesinėse mokyklose vykdomas ne tik profesinis mokymas, bet ir bendrasis, neformalusis ugdymas, kurių įgyti moduliai užskaitomi pereinant iš vienos įstaigos į kitą“.

LR ŠMM įsakyme (2010-08-27) Nr. V-1435 „Dėl formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nusakomos modulinės programos rengimo nuostatos ir modulinės programos sandara.

LR VRM įsakyme 2010-07-02 Nr. 1V-451 „Dėl Valstybės tarnautojų mokymo organizavimo taisyklių patvirtinimo“ kvalifikacijos tobulinimo įstaigos ir fiziniai asmenys gali mokyti valstybės tarnautojus pagal visą mokymo programą arba pagal atskirus mokymo programos modulius.

LR vyriausybės teisės aktas (2011 06 29) Nr.900 „Dėl Diplomų, diplomo priedėlio (priedo) ir pažymėjimų blankų privalomosios formos rengimo, jų gamybos, apskaitos, registracijos ir išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ taip pat minimi moduliai, kuriuos baigus išduodamas tai liudijantis dokumentas.

Modulinio mokymo sąvokų vartojimas Lietuvos Respublikos teisiniuose ir normatyviniuose dokumentuose pateikiamas 3 priede. Modulinio mokymo sąvokų vartojimo analizė atskleidė, jog modulinis mokymas, modulis yra kontraversiškas terminas, todėl turi atsirasti modulinio mokymo koncepcija, kuri pagrįstų modulinio mokymo sampratą bei įvestų vartojamų terminų aiškumą. 4 priedo lentelėje „Modulių struktūrų palyginimas“ pateikta įvairiuose dokumentuose ir informacijos šaltiniuose užfiksuota Lietuvoje atskiruose švietimo lygiuose egzistuojanti įvairi modulių struktūra.

Aikos sistemoje egzistuoja ŠMM ministro patvirtintos programos, sudarytos iš modulių.

Kuriant modulinio mokymo sistemą reikia aiškiai ir išsamiai apibrėžti su modulinio mokymu susijusias sąvokas įvairiuose švietimo sistemos lygmenų normatyviniuose dokumentuose.

4.2. Švietimo projektų rezultatų nauda modulinio profesinio mokymo sistemos kūrime

4.2.1. Pagrindinis ugdymas

Vadovaujantis Švietimo įstatymo (2011 03 17) I-1489 10 straipsnio 6 punktu galime teigti, jog „į pagrindinio ugdymo programų antrąją dalį gali būti įtraukiami profesinio mokymo programų moduliai ir įskaitomi tęsiant mokymąsi pagal profesinio mokymo programas švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka”.

Nuo 2009 metų pradėtas įgyvendinti projektas „Mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimas 14–19 metų mokiniams, II etapas: gilesnis mokymosi diferencijavimas ir individualizavimas, siekiant ugdymo kokybės, reikalingos šiuolaikiniam darbo pasauliui“, kurio metu yra kuriamos modulinės mokymo programos pagrindiniame ugdyme.

4.2.2. Vidurinis ugdymas

Vadovaujantis Švietimo įstatymo (2011 03 17) I-1489 11 straipsnio 2 punktu vidurinis ugdymas vykdomas pagal dvejų metų vidurinio ugdymo programas. Jį sudaro privalomieji ir pasirenkamieji bendrojo ugdymo dalykai bei galimi profesinio mokymo programų moduliai. <...> Į vidurinio ugdymo programą profesinio mokymo programų moduliai gali būti įskaitomi tęsiant mokymąsi pagal profesinio mokymo programas švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka. LR ŠMM įsakymas „Dėl vidurinio ugdymo programos aprašo patvirtinimo“ (2011 07 21) V-1392

Vidurinio ugdymo programoje moduliai suvokiami kaip papildomai pasirenkamieji dalykai. 7. Vidurinio ugdymo programą sudaro privalomieji ir pasirenkamieji bendrojo ugdymo dalykai, galimi profesinio mokymo programos moduliai. Vidurinio ugdymo dalykų bendrųjų programų turinys pateikiamas skirtingo sudėtingumo pasirenkamaisiais dalykų kursais ir moduliais. Įvairių mokymosi poreikių ir polinkių turintiems mokiniams sudaromos galimybės rinktis skirtingo sudėtingumo dalykų kursų programas, modulius.

Nuo 2009 metų pradėtas įgyvendinti projektas „Mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimas 14–19 metų mokiniams, II etapas: gilesnis mokymosi diferencijavimas ir individualizavimas, siekiant ugdymo kokybės, reikalingos šiuolaikiniam darbo pasauliui“, kurio metu yra kuriamos modulinės mokymo programos viduriniame ugdyme. Analizuojant viešojoje erdvėje paskelbtą vidurinės mokyklos 2011-2013 metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo

planą⁷⁴ pastebėta, jog švietimo įstaigos darbuotojai apibrėžia naują sąvoką “dalyko modulį - apibrėžta, savarankiška ir kryptinga ugdymo programos dalis“, todėl galime konstatuoti, jog būtina sukurti vieningą visai švietimo sistemai modulinę mokymo koncepciją.

4.2.3. Profesinis mokymas (jaunimui)

PHARE profesinio mokymo reformos programos (1998 m.) metu pirminiame profesiniame mokyme buvo atnaujinti studijų/mokymo turiniai rengiant modulines programas. Šioje programoje dalyvavo atrinktos, kaip pilotinės, profesinio mokymo įstaigos (tuometinės aukštesniosios mokyklos, profesinės mokyklos ir darbo rinkos mokymo centrai). Projektų metu buvo parengtos 28 naujo tipo (modulinio) studijų/mokymo programos, iš jų – 12 trečiojo, 12 ketvirtojo profesinio išsilavinimo lygiams ir 4 – darbo rinkų mokymo centrams.

Modulinių programų turinys buvo formuojamas, remiantis lankstumo, savalaikės specializacijos, orientavimosi į besimokantįjį, atitikties darbo rinkos poreikiams bei nuolatinės stebėsenos principais. Ugdymo turinys buvo suskaidytas į modulius. Juose suformuluoti tikslai, uždaviniai ir mokymosi rezultatų įvertinimo kriterijai. Naujajame ugdymo turinyje buvo numatytos ir naujausios mokymo/mokymosi strategijos (dėmesio centre – besimokantysis ir įvairūs mokymo/mokymosi metodai) bei parengti naujo tipo aktyvaus mokymo ir mokymosi medžiagos rinkiniai. Atnaujintas specialiųjų ir specialybės dalykų turinys. Pvz., Kauno Statybininkų rengimo centras PHARE 1997-1999 Profesinio mokymo reformos programos metu parengė modulinę mokymo programą medienos apdirbimo srityje (kartu dalyvavo Taikomosios dailės mokykla, Aukštesnioji miškų mokykla ir Suomijos Lepavirtos amatų koledžas). Parengti 34 moduliai ir 13 mokymo ir mokymosi medžiagos paketų, išmokyti mokytojai ir vadovybė.

Kauno taikomosios dailės mokykla projekto metu buvo parengusi eksperimentinę „Baldžiaus“ modulinę mokymo programą. Po poros metų mokyklos iniciatyva dar buvo parengta „Interjero apipavidalintojo“ modulinė mokymo programa. Tačiau modulinės programos negalėjo būti iki galo išbandytos, nes jos neatitiko formalių pirminio profesinio mokymo programoms keliamų reikalavimų.

Ieškant patrauklesnių, modernesnių ir lankstesnių mokymo formų bei stebint kitų šalių patirtį, profesinio mokymo įstaigos priėjo išvados, kad daugelį problemų galima išspręsti įdiegus modulines programas. Todėl, nors teisinio pagrindo ir nebuvo – tokių programų yra parengta

⁷⁴ http://www.sietuva.lt/dokumentai/mokyklos/ugdymo_planas2011-2013.pdf

nemažai Vilniaus, Šiaulių, Kauno, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Kaišiadorių, Utenos, Alantos ir kt. profesinio mokymo įstaigose. Visos projektų metu atsiradusios modulinio mokymo programos dažniausiai vadinamos eksperimentinėmis, bet vykdomos ne modulinio principu, o įprastine mokymo forma.

Marijampolės PRC 2003 m. kaip partneriai dalyvavo Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų kartu su Vytauto Didžiojo universitetu, Tamperės koledžu, Bremeno universitetu ir jų vietiniais partneriais bei Flensburgo universitetu vykdytame Leonardo da Vinčio projekte „Isidarinimo galimybių išplėtimas optimizuojant profesinio mokymo programas“, kurio metu buvo parengtas „Profesinio mokymo programų optimizavimo gidas“. Šiame leidinyje trumpai aptariami du profesinio mokymo programų optimizavimo modeliai: mokymosi ir veiklos sritimis pagrįstas modelis, kuris yra populiarus Vokietijoje, ir mokymo programų optimizavimas papildant arba pakeičiant atskirais mokymo moduliais, kurių turinys ir mokymo metodika yra pritaikyti prie naujų veiklos pasaulio poreikių ir uždavinių.

2005-2008 m. Marijampolės PRC ES struktūrinių fondų subsidijuojamo projekto „Naujos specialybės - Kelių statybos ir priežiūros darbuotojo modulinio profesinio mokymo programos rengimas“, metu sukūrė modulinę programą, kurią sudaro 15 modulių. Moduliai yra panašios struktūros, kaip ir automobilių mechaniko, ir tapatinami su to paties projekto metu parengto profesinio rengimo standarto veiklos sritimis ir kompetencijomis. M

JJJ2008-2010 m. Vilniaus statybininkų rengimo centras, Alytaus profesinio rengimo centras, Šiaulių profesinio rengimo centras, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija bei užsienio mokymo įstaigų partneriai įgyvendino tarptautinį projektą “Europinio lygio statybininko apdailininko specialybės modulių mokymo programų ir mokymo kreditų sistemos pritaikymas Lietuvos ir kitose Europos šalių VET institucijose⁷⁵”. Vadovaujantis Škotijos VET institucijose sėkmingai taikomomis statybininko apdailininko specialybės modulinėmis mokymo programomis bei pasinaudojus kitų projekto partnerių šioje srityje sukauptą patirtimi, šio projekto dalyviai parengė europinio lygio (statybininko) apdailininko specialybės modulinę mokymo programą, naudodami struktūrą. Viską bandys pritaikyti Lietuvos bei kitų Europos šalių VET institucijose. Statybininko apdailininko mokymo moduliai grindžiami Europoje VET institucijų pripažintomis žiniomis, įgūdžiais bei kompetencijomis ir siejami su mokymo kreditais. Parengta metodinė mokomoji medžiaga, kaip pritaikyti Europos VET institucijose parengtą statybininko apdailininko modulinę mokymo programą (anglų ir lietuvių kalbomis). Parengti mokomosios metodinės medžiagos

⁷⁵ http://www.demop.eu/library/docs/The%20Study%20of%20Needs%20Analysis_LT.pdf

pavyzdžiai (anglų ir lietuvių kalbomis). Ši modulinė mokymo programa kol kas taip pat vykdoma įprastine mokymo forma.

Sisteningiau į modulinio mokymo procesą bei modulines mokymo programas buvo pažvelgta, kai švietimo ir mokslo ministro įsakymu tuometinio PPRC profesinio ugdymo skyriui buvo skirtos tikslinės lėšos parengti „Modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimo“ modelį. Iš įvairių profesinio mokymo įstaigų į darbo grupes pakviesti profesijos mokytojai-praktikai ir didaktikos bei metodikų žinovai parengė „Modulio struktūros aprašą“ (ministro patvirtintą 2008(9) m. rugpjūčio 31 d.), sukūrė „Modulinių profesinio mokymo programų rengimo metodines rekomendacijas“. Šiuose dokumentuose pateikta ne tik modulio ir modulinės programos struktūra, bet ir išsamiai aprašytas modulinio mokymo procesas. Taip pat sukurtos 7 eksperimentinės modulinio profesinio mokymo programos tam tikruose pasirinktuose ūkio sektoriuose, pvz., statybos, maisto gamybos, administravimo, paslaugų ir kt. Šiuo metu šios programos vykdomos įprastine mokymo forma, nes nėra jų vykdymą reglamentuojančių teisinių dokumentų. Taigi jas išbandyti mokymo įstaigos susiduria su sunkumais norėdamos praktiškai įdiegti modulinį mokymą.

*Formaliosios testinio modulinio mokymo programos*⁷⁶

Išnagrinėjus pirmąsias tuo metu parengtas modulines programas, galima pažymėti, kad programų moduliai iš dalies ir modulio struktūra artima šių dienų modulinio mokymo sampratai: profesija išskaidyta į smulkius modulius, moduliuose suformuluoti veiklai reikalingi kvalifikaciniai (*dabar vadiname kompetencijomis arba mokymosi rezultatais*) reikalavimai, moduliai programoje išdėstyti tam tikra veiklų sudėtingumo seka, kai nebaigus vieno, negalima mokytis kito. Modulio turinys susideda iš teorinio ir praktinio mokymo ir viso modulio kurso mokymasis baigiamas teoriniu ir praktiniu kvalifikacijos egzaminu. Kvalifikacinis pažymėjimas gaunamas tik užbaigus sudėtingesnę modulį. Išėjus, pvz., įvadinį modulį, kvalifikacinis pažymėjimas neįgyjamas, bet gaunamas pažymėjimas apie to modulio metu įgytas žinias. Besimokantysis gali tęsti mokymąsi kituose moduliuose ir gauti pageidaujamus kvalifikacinius pažymėjimus. Tačiau, panagrinėjus išsamiau, susidarė įspūdis, kad visas modulinis mokymas apsiribojo tik programų parengimu, būtent mokymo turinio pervedimu į modulinę struktūrą. Nei iš programos, nei iš modulio turinio aprašymo nesimato viso išbaigto modulinio mokymo proceso. Niekur nepavyko aptikti, kaip tas procesas buvo įgyvendinamas. Nebuvo modulinio proceso aprašymo ir anksčiau minėto dokumento reglamente.

⁷⁶ Iki 2007 m. šios programos buvo vadinamos darbo rinkos profesinio mokymo programomis.

Tęstinio mokymo programų struktūra iki 2007 m. buvo tobulinama ne kartą, ir netgi tais pačiais metais patvirtintos programos savo struktūra skyrėsi. Programos apibūdinime formuluojamas modulio tikslas, įgūdžiai, kurių išmoks, nurodoma mokymo trukmė, vertinimas ir išduodamas dokumentas. Toliau konstatuojama, kokia kompetencija įgyjama ir išvardinama, ką žinos, mokės ir sugebės asmuo, baigęs šį modulį. Pateiktas mokymo planas, trumpai aprašyti reikalavimai mokymo bazei, reikalavimai mokymo personalui. Toliau išdėstytas mokymo turinys (dalykai su temomis teorinėms žinioms ir praktiniams įgūdžiams įgyti). Programa baigiasi baigiamuoju žinių ir mokėjimų tikrinimu bei vertinimu. Gale nurodomas literatūros sąrašas.

2007 m. gegužės 25 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministrės įsakymu Nr. A1-140 buvo patvirtintas „Darbo rinkos profesinio mokymo tvarkos aprašas“, kuriame tiek mokymo programų struktūra, tiek struktūrinių dalių aprašymas priartintas prie pirminio profesinio mokymo programų rengimo reikalavimų. Šiame dokumente modulinio mokymo procesas taip pat neregamentuojamas.

Apibendrinant galime teigti, jog modulinės profesinio mokymo programos buvo sėkmingai išplėtos darbo rinkos mokymuose.

4.2.4. Profesinis mokymas suaugusiems

LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK 1756 pateiktame „Modulinio mokymosi tvarkos apraše“ (2007) reglamentuojama modulinio mokymosi organizavimo pagal suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio ir suaugusiųjų vidurinio ugdymo programas šias ugdymo programas vykdančiose mokyklose tvarką.

Mokymo įstaigos privalo patenkinti užsakovo - darbdavio poreikius, todėl kuriamos bei įgyvendinamos mokymo programos yra trumpos, konkrečios, glaudžiai susietos su gamybos poreikiais ir net konkrečia darbo vieta. Neturintis profesijos asmuo paprastai pradeda nuo pagrindų ir dažniausiai įgyja I ar II profesinio išsilavinimo lygį atitinkančią kvalifikaciją. Darbininkas, įgijęs profesijos pagrindus, dažnai grįžta į Mokymo įstaigą tęstiniam mokymui. Šis mokymas pasižymi gilesne specializacija, atliepia į profesijos bei technologijų naujoves. Tęstinis mokymas vyksta pagal tam tikras mokymo programas, kurias galima įvardinti kaip modulius, nors ši sąvoka retai vartojama. Šios trumpos mokymo programos atitinka visus moduliui keliamus reikalavimus: yra savarankiškos, autonomiškos, turi vertę darbo rinkoje, yra jos pripažįstamos, nes kiekvienos programos baigimas yra sertifikuojamas, jos yra orientuotos į mokymosi rezultatus. Programos yra sudarytos iš teorinės ir praktinės dalių, jos numato 1 – 2 savaitių trukmės teorinio mokymo ir praktinio darbo kursus. Tokia suaugusiųjų profesinio mokymo sistema veikia jau daug metų, todėl

negalima teigti, kad šiuo metu rengiamas modulinio mokymo sistemos sutvarkymas bei sunorminimas yra visiškai naujovė suaugusiųjų profesinio mokymo įstaigoms. Modulinio profesinio mokymo programos natūraliai įsilietų į jau veikiančią sistemą, jų centralizuota informacinė bazė bei programų aprašai padėtų orientuotis ir darbdaviams, ir norintiems mokytis darbuotojams.

Vadovaujantis *1997 m. Darbo rinkos profesinio mokymo programų bendraisiais reikalavimais*, patvirtintais SADM (Žin., 1997, Nr. 45-1124) (3 priede) reglamentuotas modulinio mokymo turinio struktūros mokymo planas, kurio sudarymui rekomenduojami moduliai: Įvadas į profesiją, Pirminių mokėjimų mokymas, Pagrindinių mokėjimų mokymas ir lavinimas, Atskirų būdingų darbų mokymas, Profesinių mokėjimų įgūdžių tobulinimas ir įtvirtinimas, Pasirenkamieji dalykai.

2007 m. SADM patvirtino Darbo rinkos profesinio mokymo tvarkos aprašą (Žin., 2007, Nr. 61-2358). Pagal patvirtintą programos struktūrą, programoje turi būti numatytos veiklos sritys, kompetencijos, mokymo tikslai. Dokumente nurodyta (5 priedas), kad profesijos veiklos sričiai turi būti suformuotos kompetencijos, mokymo tikslai ir išvardinti mokymo dalykai, dalyko programa (6 priedas) turi būti parengta nurodant dalyko paskirtį, ryšį su programos tikslais, kitais dalykais, mokymo tikslus, dalyko turinį, valandų skaičių (teorijos, praktinio mokymo, savarankiško darbo).

Apibendrinant galime teigti, jog svarbu, kad modulinio profesinio mokymo sistemos modelis turi palikti plačią pasirinkimo ir sprendimo teisę darbdavių asociacijoms ir patiems darbdaviams, nes griežtas ir nelankstus reglamentavimas gali pakenkti gamybos poreikiams ir sukompromituoti pačią modulinio mokymo idėją.

4.2.5. Aukštasis mokslas

Universitetai įgyvendindami Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos lėšomis finansuojamus projektus skirtus studijų kokybės gerinimui, tarptautiškumo didinimui akcentuoja modolinių studijų programų poreikį, todėl studijos pertvarkomos orientuojantis į siekinius. Vytauto Didžiojo universitetas įgyvendindamas projektą „Pirmosios studijų pakopos ir vientisųjų studijų programų atnaujinimas Vytauto Didžiojo universitete remiantis vieningos Europos aukštojo mokslo erdvės principais“ parengė metodologijas ir metodikas skirtas perkonstruoti studijų turinį. Taip pat yra organizuojami mokomieji seminarai dėstytojams. Kauno Medicinos universitetas, Klaipėdos universitetas, Kauno kolegija, Utenos kolegija siekė pritaikyti disciplinas moduliniam mokymui.

Modulinių studijų struktūra nusakyta Vilniaus universiteto parengtoje koncepcijoje. Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodikoje⁷⁷, aiškiai aprašyta modulinių mokymo programų struktūra. Konkretų valandų skaičių konkrečiau studijų dalyko ar modulio apimčiai reikėtų skirti atsižvelgiant į studijų siekinių ir naudojamų studijų metodų įgyvendinimui reikalingą optimalų laiką. Studijų programos sandara gali būti dalykinė ar modulinė. Modulinę studijų programą sudaro standartinio dydžio modulių seka, kurioje studijų siekiniai ir jų pasiekimo galutinis įvertinimas nustatomas kiekvienam moduliui. Šioje metodikoje nusakomi studijų siekinių formulavimas. „Modulis – standartinio dydžio studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą ir studijų siekinius bei vertinimo kriterijus. Modulis – tai studijų „programos vienetas, kurio dydis kreditais visada toks pat arba kurio dydis yra dauginamas dvigubai ar trigubai, tai yra didesnių programos vienetų – modulių – dydžiai yra kartotini“⁷⁸

Modulinėje studijų programoje – studijų programa skaidoma į stambesnius, integralius studijų elementus – modulius. Šioje metodikoje pagrindžiamas studijoms aktualesnis bei patrauklesnis modulinis mokymas, kur modulis suvokiamas kaip stambesnis vienetas negu dalykas, todėl suteikiantis privalumų tiek dėstytojams tiek studentams. Šioje metodikoje pateikiamas modulio aprašo pavyzdys, taip pat teigiama, kad modulinės mokymo programos sandara yra dviejų rūšių: moduliai – vienodos apimties, programa iš skirtingų dydžių modulių. Metodikoje nusakoma modulinės studijų programos privalumai. Pagal paskirtį moduliai skirstomi į bendrojo universitetinio lavinimo modulius ir studijų krypties modulius, o pagal pasirinkimo tipą – į privalomuosius ir pasirenkamuosius.

Įgyvendinant projektą, 2010 metais parengta 11 suaugusiųjų mokymo (-si) modulių, skirtų suaugusiųjų bendrosioms kompetencijoms ir andragogų (suaugusiųjų mokytojų) kvalifikacijai tobulinti; sukurtas ir palaikomas informacinis portalas www.suaugusiujuvietimas.lt; adaptuoti 9 suaugusiųjų mokymo (-si) moduliai, skirti suaugusiųjų bendrosioms kompetencijoms ir andragogų kvalifikacijai tobulinti; atlikti 3 sociologiniai tyrimai, skirti suaugusiųjų švietimo poreikiams iširti, išleista informacinė medžiaga, atlikti kiti darbai⁷⁹.

LR ŠMM įsakymas (2010 12 15) Nr. V-2319 “Dėl Neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose rekomendacijų

⁷⁷ Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas bei diegimas
http://www4066.vu.lt/Files/File/Studiju%20programu%20atnaujinimas_kompetenciju%20pletotes%20ir%20studiju%20siekinu%20vertinimo%20metodika.pdf

⁷⁸ Tuning educational Structures in Europe. A Guide to Formulating degree programme profile. Education and Culture DG. Life long learning. Bilbao, Groningen, and the Hague, 2010

⁷⁹ LR vyriausybės 2010 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui (2011 03 30 nutarimas 371)

patvirtinimo” nustatoma, ar pakanka kandidato pateiktų įrodymų pagrįsti jo įgytas kompetencijas ir (arba) kurie studijų dalykai ar moduliai yra įskaitomi. Sprendimą dėl pripažįstamų kandidato kompetencijų ir (arba) įskaitomų studijų dalykų ar modulių priima vertintojas ar vertinimo komisija. Vytauto Didžiojo universitetas atlieka studentų kompetencijų užskaitymą, o tai įtakoja modulinio mokymo studijų proceso atsiradimą.

Atlikus modulinio mokymo raiškos švietimo sistemos sandaroje analizę pastebėta, jog skirtingi švietėjai (pedagogai, profesijos mokytojai, dėstytojai, andragogai ir kt.) skirtingai vartoja modulio sąvokas ir sampratas, todėl siūloma parengus modulinio mokymo koncepciją bei metodiką inicijuoti tikslinių grupių mokymus.

4.3. Modulinės programos kūrimo ir įgyvendinimo atvejo analizė

Atskirai galima paminėti Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centro (toliau - KPVDPRC) patirtį modulių programų rengimo ir vykdymo srityje. Tai vienintelė profesinio mokymo įstaiga, organizuojanti modulinio mokymo procesą ir jo metu vykdanči modulinio principu parengtas mokymo programas. Modulinio mokymo programos parengtos verslo, socialinės gerovės ir grožio sektorių kvalifikacijoms. Modulio struktūra iš esmės nenukrypsta nuo kitų mokymo įstaigų parengtų modulių programų pagrindinių parametru, bet skiriasi pati turinio pateikimo filosofija, kurioje visi moduliai išdėstomi pasitelkiant savitą pedagoginę ugdymo sistemą.

KPVDPRC apie modulių profesinio mokymo programų diegimą pradėta kalbėti nuo 2005 m. Modulių programų rengimo klausimu buvo organizuotas seminaras, kurio metu pedagogai turėjo galimybę kurti eksperimentinius modulius. 2006 m. sukurta ir pradėta vykdyti modulinė higieninės kosmetikos programa. Modulinės profesinio mokymo sistemos struktūros lygmenys analizuojami remiantis keturiomis dimensijomis – materialiąja (ištekliai, gairės), inter- ir intrasubjektyviaja (taisyklės, institucijos), socialinių santykių (programa, grupė), veikėjų subjektyvumo ir individualumo pasirenkant modulius.⁸⁰

Dalykinių mokymo programų pertvarkymas į modulinę vyksta pagal 6 lentelėje pateiktą schemą. Modulių kūrimas vyksta savaiminiu mokymosi keliu, remiantis mokymusi iš patirties. Pagal standartą kvalifikacijos dalis apibrėžiama kaip tam tikrų kompetencijų grupė. Segmentas – kompetencijos dalis, kuri visuose moduluose pastebima kaip kartotinis profesinės kompetencijos veiksmas. Reikia išanalizuoti, kokie mokomieji dalykai svarbūs segmentui (kompetencijos daliai).

⁸⁰ Jonavičius L. Struktūros ir jų persidengimas: teorija ir praktika//Politologija Nr. 2 (54), 2009, p. 65.

6 lentelė. Modulių kūrimo etapas pertvarkant dalykines mokymo programas į modulines

<i>Kvalifikacijos dalis (standartas)</i>	<i>Kompetencijos</i>	<i>Dalykai / Mokymo elementai</i>	<i>Temos</i>	<i>Moduliai</i>	<i>Ugdymo programa</i>
1. Kvalifikacijos dalis	1.1 Kompetencija	Etika, estetika, filosofija, psichologija	1, 2, 3, 4, 5 6, 7, 8, 9, 10	1. Modulis (pavadinimas atitinka kompetenciją)	
		Ekonomika	11, 12, 13, 14		2. Modulis
		Verslo pagrindai, vadybos pagrindai	15, 16, 17		
		1.2 Kompetencija			
	1.3 Kompetencija				
2. Kvalifikacijos dalis	2.1 Kompetencija				
	2.2 Kompetencija				

Modulinės mokymo programos sandara grįsta pirštinės principu: mokymo(si) procesą sudaro paruošiamieji (įvadiniai) ir apibendrinamieji (baigiamieji) moduliai. Modulinės mokymo programos sandara aiškiai pateikta, mokymo programos sudarytos iš tam tikro modulių skaičiaus. Kiekvieno modulio apimtis įvardinta kreditų skaičiumi, o dėstoma teorinė medžiaga ir vykdoma praktinė veikla yra tiesiogiai susijusi, t. y. teorinis ir praktinis mokymas derinamas profesinio ugdymo turinyje ir procese, o visa tai realizuojama moduliniam mokyme. Pavyzdžiui, Higieninės kosmetikos kosmetiko (toliau – Kosmetiko) mokymo programą sudaro 7 moduliai, apimantys 61 kreditą.⁸¹ Mokymo programa susideda iš profesinio mokymo (ekonomikos ir verslo pagrindų, civilinės saugos, darbuotojų saugos ir sveikatos, bendrosios kosmetologijos, kosmetinių procedūrų, dekoratyvinės kosmetikos, fizioterapinių procedūrų, manikiūro ir pedikiūro, masažo, kosmetinių priemonių ir medžiagų, anatomijos, fiziologijos ir patologijos, mikrobiologijos, odos ir venerinių ligų, farmakologijos, gamybinės praktikos) ir bendrakultūrių (valstybinės kalbos kultūros ir specialybės kalbos, estetikos, kūno kultūros) dalykų. Kiekvienam moduliui nustatytas tikslas, mokymo turinys, mokymo metodai ir mokymo taisyklės.

Visos mokymo programos pradedamos „Įvado į profesiją“ moduliu, kurio tikslas – padėti mokiniams suvokti mokomojo dalyko ypatumus, procesą ir mokymo pasiekimus. Kiekvieno modulio indėlis į mokymo procesą yra atitinkamos teorinės medžiagos dėstymas ir praktinė veikla. Teorijos ir praktikos valandų skaičius yra derinamas priklausomai nuo specialybės ir siekiamų išugdyti profesinių kompetencijų. Šio modulio įsisavinimui skirta 544 val., kurias išklausęs mokinys įgyja modulyje numatytas kompetencijas. Modulio baigimo rezultatas – suteikiama dekoratyvinės kosmetikos kosmetiko kvalifikacija.

⁸¹ Kreditas prilyginamas 40 mokinio mokymosi valandų.

Kosmetiko mokymo programa baigiama kvalifikacijos egzaminu, kuris susideda iš teorinės ir praktinės dalies. Teorinėms žinioms patikrinti rengiamas testas arba egzamino bilietų klausimai. Praktinio egzamino metu profesiniams mokinių įgūdžiams ir gebėjimams įvertinti skiriamos praktinės užduotys. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad šios programos praktinio egzamino metu vertinami ir bendrieji mokinių gebėjimai: mokėjimas bendrauti, gera dėmesio koncentracija, gebėjimas priimti sprendimus, savarankiškumas, darbštumas, dėmesingumas, kūrybingumas.

Moduliniam mokymui svarbūs įvadiniai ir baigiamieji moduliai. Įvadinis modulis apima du aspektus: pirmiausia pateikiamas įvadas į mokymąsi (supažindinama su mokyklos taisyklėmis, bendruomenėmis vertybėmis, išdėstomos mokinių elgesio taisyklės, pasirašoma sutartis), vėliau pateikiamas įvadas į profesiją (mokiniai supažindinami su profesija, darbo aplinka, techninėmis specifinėmis sąlygomis; įvadas į profesiją gali būti įskaitomas, jeigu mokinys įrodo turintis šio darbo patirties).

Baigiamasis modulis gali būti skaidomas į įvadą į darbo rinką ir gamybinę praktiką. Įvadas į darbo rinką nukreiptas į įsidarbinimo gebėjimų tobulinimą (CV, motyvacinio laiško rengimas, pasiruošimas pokalbiui su darbdaviu, darbo paieškos būdai, darbo protokolo reikalavimai).

Moduliai įskaitomi pripažįstant kompetencijas. Kiekviename modulyje turi derėti teorija ir praktika. Kiekviena profesinio mokymo institucija turi sukurti palankias modulinio mokymo įgyvendinimo sąlygas. Modulyje esančių užduočių vertinimas pagrįstas (atsižvelgiant į praktinių kompetencijų įgijimą) proceso metu procentais vertinant kliento, mokinio ir mokytojo nuomonę. Mokymo pasiekimų fiksavimas vyksta lygiagrečiai trimis etapais: mokinys vertina savo pasiekimus, mokytojas vertina mokinio pasiekimus, mokinio grupės draugai vertina jo pasiekimus. Mokinio pasiekimų vertinamas susideda iš bendrųjų ir profesinių kompetencijų vertinimo. Vertinimas leidžia spręsti apie mokymo(si) programos kokybę bei vidinę ir išorinę nustatytų tikslų ir rezultatų dermę. Vertinimas atliekamas pasitelkiant mokinių ir mokytojų bei vadybinės komandos apklausą: domimasi, kokių teorinių žinių reikėjo ir kokios buvo panaudotos. Praktinis vertinimas atliekamas mokytojo, mokinio, kliento ir kitų suinteresuotų žmonių.

Lygiagrečiai vyksta modulinės programos organizavimo darbai. Modulinės mokymo programos vadovas atsakingas už modulinės programos organizavimą ir administravimą. Kiekvienas modulio vadovas dirba su modulio dalykus dėstančiais mokytojais. Jų bendradarbiavimas svarbus rengiant modulio turinį ir pritaikant mokymo metodus. Modulio vadovas yra suburiantis, planuojantis ir už įgyvendinimą atsakingas asmuo, nuolat tikrinantis ugdomų kompetencijų rezultatai bendraudamas su mokytojais, mokiniais, praktikos vadovais ir darbdaviais. Teorinių ir praktinių žinių dermė priklauso nuo mokytojų specialybės ir bendrųjų

kompetencijų. Todėl mokytojai ir administruojantys programą vadovai nuolat kelia kvalifikaciją ir dalyvauja pedagoginio tobulėjimo laboratorijos darbe. Tik bendras darbas, geranoriškumas ir kūrybingumas sudaro sąlygas kokybiškai organizuoti ir vykdyti modulinę mokymo programą.

Modulinė profesinio mokymo programa turi turėti programos vadovą, kuris geriausiai žino programą ir gali ją koreguoti. Programos vadovas turi bendradarbiauti ir palaikyti ryšius su modulių vadovais. Modulių vadovai turi matyti programos ryšius ir sąsajas, kurios padėtų programai tapti nuosekliai.

Mokytojų laboratorijoje planuojami modulinės mokymo programos vadovo ir modulių vadovų santykio organizavimo aspektai. Modulio vadovas turi aptarti modulio temas su mokytojais. Temų, nesusijusių su įgyjamos kvalifikacijos dalimi, siūloma atsisakyti. Teorija turėtų ne dubliuotis su praktika, o viena kitą papildyti, todėl modulio teorija turi būti išvalyta nuo nereikalingos informacijos. Suformuluotos užduotys turi būti taikomojo pobūdžio. Mokytojai, siekdami gauti grįžtamąjį ryšį apie pamokos turinio efektyvumą, turėtų mokinių klausti, ką šie pamokoje sužinojo. Modulio vadovas atsakingas už modulio turinį, kurį sudėlioja iš mokytojų pateiktų dalyko turinių aprašų, kuriuose nurodytos įgyjamos kompetencijos. Modulio vadovas atsakingas už pateikiamą mokomosios medžiagos segtuvą; jo gale pateikiami kvalifikacinių egzaminų testai, kuriems atlikti skiriamas ribotas laikas. Testų klausimai gali dubliuotis, nes modulių kompetencijos taip pat gali persidengti. Modulio turinys atskiriamas pagal veiklas. Modulio vadovas atsakingas už integruotų užduočių parengimą, modulio mokymosi kultūros diegimą ir palaikymą, jis pateikia pagrindines taisykles, apibrėžiančias mokinio ir mokytojo santykius. Modulio vadovas atsakingas už modulio metodinės medžiagos parengimą mokytojams ir mokiniams; medžiaga gali būti pateikta kompaktiniame diske ar *Moodle* aplinkos forma. Kiekviename modulyje integruotas vertybinis aspektas: etika, estetika, moralė. Moduliai lėmė mažų komandų, kurios geriausiai žino kvalifikacijai būtinų kompetencijų išskleidimą ir pritaikomumą, atsiradimą.

Detaliau su Kosmetiko programa ir jos įgyvendinimu galima susipažinti Jūratės Jocienės daktaro disertacijoje „Modulinės profesinio mokymo programos rengimas užtikrinant teorijos ir praktikos dermę“.⁸²

⁸² J.Jocienė. Modulinės profesinio mokymo programos rengimas užtikrinant teorijos ir praktikos dermę. Kaunas, 2011, 137 psl.

Išvados

1. Modulinio profesinio mokymo sistemos reikalingumas ir nauda pabrėžiami Lietuvos ir Europos Sąjungos teisiniuose dokumentuose, plačiai diskutuojama apie modulinio mokymo ir mokymosi svarbą, apibūdinama modulinio mokymo sistema, modulio sąvoka, modulio struktūra, tačiau iki šiol nėra parengta ir su suinteresuotomis šalimis suderinta modulinio profesinio mokymo koncepcija, kuria remiantis būtų sukurta moduliųjų mokymų programų kūrimo metodologija.
2. Įvairiose Lietuvos Respublikos profesinio mokymo institucijose spontaniškai kylančios iniciatyvos panaudoti modulinio profesinio mokymo elementus tiek pirminiame, tiek ir tęstiniame mokyme įrodo, kad šis mokymo būdas yra aktualus ir reikalingas. Dalyvaudamos įvairiuose projektuose, profesinio mokymo įstaigos yra įgiję nemažą patirtį, kaip rengti modulinės programos. Tačiau ši patirtis dažnai remiasi skirtingais modulinio mokymo organizavimo principais ir negali būti apjungta į vieningą visai Lietuvai sistemą.
3. Formaliojo profesinio mokymo procesą reguliuojantys dokumentai yra pritaikyti iki šiol egzistavusiai dalykinio mokymo sistemai, kas trukdo mokymo įstaigoms praktiškai išbandyti savo pasirengtas moduliniam mokymui pritaikytas programas.
4. Bendrieji teoriniai modulinio mokymo principai yra plačiai išnagrinėti užsienio ir Lietuvos mokslininkų darbuose. Parodyta, kad pasaulio valstybėse egzistuoja didelė modulinio mokymo sistemų įvairovė, kuri visų pirma priklauso nuo vietos konteksto specifikos. Todėl kuriant Lietuvos modulinio profesinio mokymo koncepciją reikia atidžiai įvertinti Lietuvoje esančias politines, ekonomines ir socialines modulinio mokymo sistemos diegimo prielaidas.
5. Išanalizavus kitų Europos valstybių patirtį, nustatyta, kad daugumoje valstybių šiuo metu profesinis mokymas yra reformuojamas, stengiantis atsižvelgti į naujausias Europos Sąjungos iniciatyvas: sukurti ir įdiegti su EKS susietas nacionalines kvalifikacijų sandaras, įdiegti ECVET rekomendacija kvalifikacijų ir/ar mokymo proceso modularizavimu grindžiamas kreditų kaupimo ir perkėlimo sistemas ir kt. Todėl galima surasti daug įdomių gerosios patirties pavyzdžių, į kuriuos galima atsižvelgti diegiant modulinį mokymą Lietuvoje. Kitų valstybių pasiekimai gali padėti apsispręsti, kokius sprendimus tikslinga pasirinkti.
6. Labiausiai išbaigtos ir geriausiai išbandytos modulinio profesinio mokymo sistemos šiuo metu yra Jungtinėje Karalystėje ir Suomijoje. Jose modulinis mokymo organizavimo

principas taikomas jau daugelį metų, veikia patikima kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema. Moduliais pagrįstą profesinio mokymo sistemą yra įdiegusi ir Ispanija, tačiau jos patirtis yra mažesnė. Šios trys valstybės yra viešai paskelbusios išsamią informaciją apie kvalifikacijų formavimą ir jų įgijimą panaudojant modulinio mokymo principus.

7. Perėjimas prie modulinio mokymo siejamas su profesinio mokymo įstaigose dirbančių pedagogų parengimu naujo pobūdžio veiklai.
8. Vienu iš pagrindinių modulinio mokymo sistemos diegimo siekių yra mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimas. Kad tai būtų pasiekta, reikia sukurti gerą informavimo ir konsultavimo sistemą, skirtą ir jaunimui, ir suaugusiems (lifelong guidance).
9. Labai svarbią vietą mokymosi rezultatais grindžiamoje profesinio mokymo sistemoje užima mokymosi pasiekimų vertinimas. Yra dvi kraštutinės tendencijos: (1) vertinimą patikėti mokymo teikėjui, (2) vertinimą pavesti išoriniams vertintojams. Jeigu vertinimas patikimas teikėjams, jie yra specialiai tam parengiami.
10. Kiekvienos valstybės modulinio profesinio mokymo sistema stipriai susieta su kontekstu – ūkio ir darbo rinkos struktūra, esančia kvalifikacijų sistema, kitais švietimo sistemos sektoriais – bendruoju ugdymu, aukštuoju mokslu ir suaugusiųjų liberaliuoju švietimu, kultūros ir švietimo tradicijomis ir pan. Todėl pilnumoje perkelti kitos šlies patirtį būtų klaidinga.

Rekomendacijos

1. Kad Lietuvos profesinio mokymo sistemoje sukauptą fragmentišką, daugiausia projektinės veiklos metu sukauptą modulinio mokymo patirtį būtų galima apjungti į vieningą modulinio profesinio mokymo sistemą, tikslinga parengti *Modulinio profesinio mokymo koncepciją*. Rengiant ją ir planuojant jos įgyvendinimą, būtina atidžiai įvertinti Lietuvos kontekstą ir turimus žmoniškuosius, materialiuosius ir finansinius išteklius.
2. Kuriama sistema turi būti grindžiama mokymosi rezultatais, kurie būtų vertinami ir pripažįstami nepriklausomai nuo to, kur ir koku būdu tie rezultatai yra pasiekti.
3. Žymiai didesnis negu iki šiol dėmesys turi būti skirtas mokymosi rezultatų įvertinimo kokybei.
4. Modulinio profesinio mokymo sistema turi būti vieninga jaunimui ir suaugusiems.

5. Įdiegiant profesinio mokymo sistemoje modulius, reikia siekti kuo didesnio efektyvumo. Tačiau tai darant būtina siekti optimalaus balanso tarp naudos valstybei, jos ūkiui ir naudos asmeniui.
6. Remiantis kitų valstybių ir Lietuvos patirties analize, reiks rasti atsakymus į daugelį klausimų, kurie neišvengiamai iškils rengiant modulinio profesinio mokymo koncepciją. Pagrindiniai iš jų šie:
 - Kokie turėtų būti modulinio profesinio mokymo diegimo Lietuvoje tikslai, remiantis Lietuvos ekonominiu ir socialiniu dabartinės situacijos ir artimiausios ateities kontekstu? Kokie turėtų būti prioritetai?
 - Koks turėtų būti modulinio profesinio mokymo sistemos (išskiriant pirminį ir tęstinį mokymą) kūrimo procesas? Kas turėtų jame dalyvauti?
 - Kas turėtų būti reglamentuojama įvairiuose lygmenyse?
 - Ar modulius tiesiogiai siesime su kvalifikacija, taip sudarydami galimybę lanksčiai formuoti kvalifikacijas, ar juos panaudosime kaip priemonę mokymosi lankstumui padidinti?
 - Į kokios apimties modulius skaidysime profesinėms kompetencijoms įgyti skirtą mokymosi procesą?
 - Kaip profesinėms kompetencijoms įgyti skirtus modulius derinsime su bendrajam ugdymui skirtais moduliais? Kaip užtikrinsime perimamumą tarp pirminio ir tęstinio mokymosi programų?
 - Ar moduliams bus priskiriamas lygis? Jei taip, kokių lygių moduliai gali įeiti į tam tikro lygio kvalifikacijai įgyti skirtą programą? Kaip nustatomas modulinės programos lygis?
 - Kokia bus atskiro nacionalinio lygmens modulio aprašo struktūra? Kiek dėmesio jame skirsime vertinimui aprašyti, mokymo turiniui apibūdinti, mokymo/si materialiesiems ir metodiniams ištekliams bei mokymo/si metodams aprašyti. Suomijoje, pvz., turinys atsispindi tik vertinimo kriterijuose.
 - Kokią pasirinkimo laisvę formuojant mokymo programą suteiksime mokymo teikėjui ir besimokančiajam ir kiek tai priklausys nuo kvalifikacijos specifikos?
 - Kokius įgaliojimus mokymosi rezultatų įvertinime siūlysime deleguoti mokymo teikėjams ir ką paliksime išoriniams vertintojams?
 - Kokias siūlysime profesinio mokymo teikėjų personalo kvalifikacijos tobulinimo priemones?

Pagrindinės sąvokos

Sąvoka	Apibrėžimas
Kompetencija	Gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma.
Kompetentingumas <i>Angl.: Competence</i>	Efektyvios, kokybiškos veiklos demonstravimas, patvirtinamas rezultatais, tenkinančiais profesinės veiklos reikalavimus, demonstruojant savarankiškumą ir atsakomybę.
Kvalifikacija <i>Angl.: Qualification</i>	Teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma.
Modulis <i>Angl.: Module</i>	Iš anksto apibrėžta savarankiška profesinio mokymo programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą ir orientuota į mokymosi rezultatus (kompetencijas).
Modulinis mokymas/is	Mokymo(si) procesas, susidedantis iš savarankiškų ir tarpusavyje suderintų mokymo(si) turinio elementų – modulių, apibrėžtų konkrečiais mokymosi rezultatais, mokymo(si) medžiaga, mokymo(si) metodais bei pasiekimų vertinimo kriterijais.
Mokymosi rezultatai <i>Angl.: Learning outcomes</i>	Trumpas aprašymas, ką asmuo turi žinoti arba gebėti atlikti po mokymosi vieneto, dalyko, modulio, programos baigimo.
Mokymosi pasiekimai <i>Angl. Learning achievements</i>	Asmens mokymosi padarinys, kurį jis gali pademonstruoti kaip mokymosi rezultatą.
Profesijos standartas <i>Angl. Occupational standard</i>	Svarbiausių konkrečios profesijos parametrų, apibrėžiančių jai reikalingų kompetencijų (žinių, mokėjimų, įgūdžių) visumą, apibūdinimas.
Profesinis standartas	Standartas, nustatantis tam tikram ekonominės veiklos sektoriui arba jo daliai reikalingą kvalifikaciją, jos struktūrą, turinį, galimus įgijimo ir vertinimo būdus
Profesinio rengimo standartas <i>Angl.: VET standard</i>	Kvalifikacijų įgijimo profesinio mokymo sistemoje reglamentas.

Lietuvos elektros energetikos asociacija
DISTRIBUTION CERT projektas

ELEKTROMONTUOTOJO
mokymo programos moduliai

Privaloma 3 iš 3 Grindžiamieji moduliai		
Darbų saugos įgūdžiai	Bendrieji elektros tinklų montuotojo įgūdžiai	Kompiuterinio raštingumo įgūdžiai

Privaloma 1 iš 4 Specializacijos moduliai			
Elektros tinklų montavimas < 24 kV oro linijos ir < 1 kV požeminiai kabeliai	Elektros tinklų montavimas < 24 kV požeminiai kabeliai ir < 1 kV oro linijos	Pastotės	Elektrifikuotų geležinkelių technologijos

Privaloma 3 iš 9 Pasirenkamieji moduliai		
Transformatorių pastočių ir aparatų technologijos	Elektros energijos kokybė ir elektros tinklo sutrikimai	Elektros tinklų aptarnavimas
Elektros perdavimo linijos	Elektros tinklų eksploatavimas	Informacinių tinklų technologijos
Paskirstytoji elektros energijos gamyba	Landšafto projektavimas ir kartografavimas	Klientų aptarnavimas ir kokybės valdymas

Modulio ir modulinio mokymo sąvokų bei sampratų santrauka

Švietimo teisiniuose dokumentuose:

Švietimo programos modulis - tai iš anksto apibrėžta savarankiška švietimo programos dalis.

Profesinio mokymo programos modulis – tai iš anksto apibrėžta savarankiška profesinio mokymo programos dalis.

Modulis – savarankiška suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio ar suaugusiųjų vidurinio ugdymo programos ar dalyko programos dalis.

Modulis – dėstomojo dalyko programos dalis, skirta suteikti besimokančiajam apibrėžto lygio ir masto žinių ir gebėjimų.

Modulis (programos dalis) – tai pradinio, pagrindinio, vidurinio, suaugusiųjų pradinio, suaugusiųjų pagrindinio, suaugusiųjų vidurinio ugdymo programų dalis, apimanti vieną ar kelis šių programų dalykus arba atskiro dalyko dalį.

Modulio programa – tai iš anksto apibrėžta, savarankiška, ne mažesnė, kaip 17 val. apimties privalomojo mokomojo dalyko programos dalis

Kituose šaltiniuose:

Modulinis mokymas - mokymo procesas, kurio turinys susideda iš savarankiškų, vienas su kitu derančių modulių.

Modulinis mokymas - mokymo metodas, kurį realizuojant taikoma ir savarankiško mokymosi priemonė – **modulis** – leidžiantis mokomąją medžiagą pateikti baigtinėmis porcijomis ir besimokančiajam pasirinkti jos įsisavinimo būdus bei tempą.

Modulinis mokymas organizuojamas pagal Modulinio mokymosi organizavimo tvarką. Mokyklos, mokymo centrai ar klasės sudaro sąlygas mokytis atskirų ugdymo programos ar dalykų modulių ir mokymosi kursą išėiti per trumpesnę laiką. Modulinėse klasėse mokiniai siekia įgyti pageidaujamą tam tikro dalyko išsilavinimą ar pagilinti jo žinias. Besimokančiajam sudaromos sąlygos dalyvauti kuriant savo mokymosi planą. Švietimo ir mokslo ministerija reglamentuoja atskirų disciplinų ir jų modulių visumą, sudarančią kiekvieno išsilavinimo lygio mokyklos kursą.

Modulinis mokymas – tai toks mokymas, kurį sudaro santykinai autonomiška didaktinių tikslų sistema, ją realizuojanti mokomoji informacija, mokymosi veiklos programa, metodiniai

nurodymai (instrukcija) ir išmokymo (įsisavinimo) tikrinimo kriterijai (technologija). Pabrėžiamas savarankiškas moksleivių mokymasis, jų atsakomybė už šio mokymosi rezultatus. Pedagogų funkcijos - diagnostika, konsultavimas, mokymosi sąlygų sudarymas, teigiamos motyvacijos skatinimas. Moduliai įsisavinami moksleiviams priimtinu tempu, jiems patogiu laiku, ne tik mokykloje, bet ir kitose vietose. Moksleivis turi teisę pasirinkti jam tinkamiausią mokymosi priemonę bei metodą. Šiam mokymui būdingas struktūrinis principas (modulinė programa realizuojama kompleksiskai), dinamiškumas (modulinė programa turi maksimaliai patenkinti nuolat besikeičiančius visuomenės ir mokinių tėvų poreikius), operacinis universalumas (pagrindiniai mokymo turimo komponentai turi būti pateikti ir įsisavinti taip, kad jie būtų tolesnės praktinės ir pažinimo veiklos instrumentas), metodinio konsultavimo (modulio struktūroje turi būti pakankamai nurodymų, kaip mokyti ir kaip mokytis), perspektyva (moksleiviai turi gerai suvokti mokymosi perspektyvas), individualizavimas (turi būti maksimaliai patenkinti moksleivių individualūs poreikiai ir atsižvelgiama į jų mokymosi galimybes). Moduliniam mokymui realizuoti sudaromos modulinės programos, susidedančios iš pavienių modulių. Modulio pagrindas - struktūruotas mokomosios informacijos pateikimas ir veiklos funkcijų, veiksmų atskleidimas. Modulinės programos struktūra leidžia pasiekti integruotus kompleksiskus tikslus. Konceptija išspręs šių laikų mokyklos problemas. Modulinės programos sudarymas, rengimas reikalauja dalykinės bei pedagoginės kompetencijos. Tai daug darbo ir neretai kelių specialistų pastangų reikalaujantis dalykas.

Modulinis mokymas kaip *mokomosios informacijos organizavimo idėja* – informacija pateikiama moduliais (tam tikromis porcijomis), visiškai atitinkančiais užsibrėžtą mokymo/si tikslą.

Modulinis mokymas kaip metodas – nurodomos informacijos įsisavinimo kelias, būdai, kuriuos pagal informacijos pobūdį, savo galimybes ir poreikius gali pasirinkti besimokantysis.

Modulinis mokymas kaip priemonė – naudojama spausdinta mokymo priemonė arba kompiuterinė programa – modulis.

Modulinis mokymas kaip forma – sudaromos autonominės studentų grupės, su kuriomis dirba optimalus kiekis dėstytojų.

Modulinis mokymas kaip didaktinė sistema – sujungiami tikslai ir juos atitinkančios mokymo ir mokymosi veiklos formos bei metodai. Taip pat – dėstytojas-pedagogas ir studentas-ugdytinis.

Mokymas moduliais leidžia mokyti diferencijuotai ir individualizuotai, atsižvelgiant į mokinių pasirengimą, poreikius, gebėjimus ir polinkius

Modulinio mokymo principai: turinio struktūrizavimas į savarankiškus elementus; dinamiškumas; lankstumas; veiklos metodas; suvokta perspektyva; įvairiapusiškas metodinis konsultavimas; paritetiškumas.

MODULINĖS PROGRAMOS samprata:

Programos turinio aprašymas. Aprašyta, koku principu, kokiais dokumentais remiantis sudaryta modulinė programa, kokie moduliai (pvz., bendrieji, privalomieji ir pasirenkamieji), modulių mokymosi seka (savarankiški, nepriklausomi vienas nuo kito, ar tarpusavyje susiję ir nebaigus vieno, negalima mokytis kitų...), trukmė (atskiriems moduliams ir visai kvalifikacijai įgyti), vertinimo sistema (pvz., kiekvieno modulio pabaigoje vyksta pasiekimų vertinimas ir įteikiamas pažymėjimas apie įgytas kompetencijas...tik išėjus visus modulius galima gauti visos kvalifikacijos pažymėjimą, vertinimo būdai: diagnostinis, kaupiamasis, baigiamasis (kvalifikacinis) viso modulio ar jo dalies), stojimo reikalavimai, reikalingi materialieji ištekliai (praktinė bazė, mokymo medžiaga ir priemonės...), darbo vietos, karjeros galimybės ir t. **Moduliai gali būti: dalyko minimumo, išlyginamieji moduliai, dalyko branduolio, ikiprofesiniai, kvalifikacijos dalies ir kt.**

Modulio programos turinys derinamas su besimokančiųjų mokinių poreikiais, galimybėmis ir mokymosi stiliais; orientuojamasi į mokinių praktinę veiklą, teorinių žinių siejimą su praktiniu taikymu, nuoseklų mokymąsi iš patirties ir pan.

Modulio struktūrų palyginimas

PHARE	Projektiniai-eksperimentiniai	Darbo rinkos	Bendrojo lavinimo	Jaunimo ir suaugusiųjų mokymo	Aukštojo mokslo
<p>Modulio sudėtinės dalys:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Titulinis lapas 2. Įvadas dėstytojui, studentui 3. Tikslas 4. Mokymosi uždaviniai 5. Rezultatai 6. Vertinimas 7. Tarpdalykinės temos/bendrieji įgūdžiai 8. Turinys 9. Patarimai mokymo ir mokymosi strategijai. 10. Patariamie ištekliai 11. Stebėjimas ir įvertinimas 12. Duomenų bazė 	<p>Modulio struktūra: (<i>Marijampolės PRC</i>)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modulio tikslai 2. Tikslinė grupė 3. Modulio rezultatai (gebėjimai) 4. Modulio turinys 5. Atsiskaitymo forma 6. Modulio apimtis <p>Modulio aprašas: (<i>S.Žilionio metodinėse rekomendacijose</i>)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modulio pavadinimas 2. Modulio anotacija (įgyjamų kompetencijų sąrašas) 3. Mokymo elementų aprašai 4. Modulio mokymosi pasiekimų vertinimo gairės 5. Reikalavimai modulio mokytojams <p>(<i>Europinis lygmuo</i>)</p> <p>Modulinės programos struktūra</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Titulinis lapas: <i>Bendrasis programos apibūdinimas (programos anotacija); Programos paskirtis; Programos bendroji apimtis kreditais; Privalomų ir pasirenkamų</i> 	<p>Modulio struktūrinės dalys:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Titulinis lapas 2. Modulio anotacija (paskirtis, trukmė, tikslas) 3. Kvalifikaciniai reikalavimai (kompetencija: žinios ir gebėjimai) 3. Mokymo planas 4. Mokymo vykdymo sąlygos 5. Detalus mokymo turinys 6. Reikalavimai baigiamajam žinių tikrinimui <p><i>P.S. Tik šitame dokumente buvo apibrėžta modulio struktūra</i></p>	<p>Modulio struktūra:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tikslas 2. Kompetencijos (mokymosi pasiekimai) 3. Mokymosi uždaviniai 4. Mokymosi veiklų grįžtamojo ryšio organizavimas 5. Vertinimas. 	<p>Modulio programos struktūra:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Paskirtis. 2. Trukmė. 3. Tikslai ir uždaviniai. 4. Turinys: <i>-mokymosi uždaviniai</i> <i>-tematika</i> <i>-mokymo veiklos</i> pasiekimai. -vertinimai. 5. Vertinimas 6. Mokymosi priemonės ir kita didaktinė medžiaga 	<p>Modulio struktūra: (projektas)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Informacija apie modulį (Nurodoma modulio apraše). 2. Mokomoji medžiaga (sąlytinė, rašytinė informacija, užduotys, mokomosios priemonės). 3. Mokymosi veiksmas (kontaktinis darbas ir savarankiškas mokymasis). 4. Pagalba mokymuisi (vadovavimas ir konsultavimas, metodiniai nurodymai). 5. Kontrolė ir vertinimas (grįžtamasis ryšys). <p>Modulio aprašas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modulio administravimo informacija (<i>modulio kodas, pavadinimas, modulio koordinatorius ir kiti dėstytojai, modulio apimtis kreditais, registracijos sąlygos, modulio lygmuo, reikalavimai klausytojui, trukmė, kontaktinio ir savarankiško darbo apimtis valandomis ir kt.</i>) 2. Modulio didaktinė informacija (<i>modulio tikslai,</i>

PHARE	Projektiniai-eksperimentiniai	Darbo rinkos	Bendrojo lavinimo	Jaunimo ir suaugusiųjų mokymo	Aukštojo mokslo
	<p><i>modulių sąrašas, kuriame nurodomas modulio pavadinimas, apimtis, jį sudarantys elementai; Rekomenduojama modulių mokymosi eilės tvarka; Modulių ir jų vienetų aprašai; Aiškinamasis terminų žodynėlis.</i></p> <p><u>Modulio aprašo struktūra:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modulio pavadinimas 2. Modulio anotacija (trumpas aprašymas) 3. Modulio apimtis kreditais. 4. Modulio mokymosi pasiekimų vertinimo kriterijai 5. Bendrieji gebėjimai 6. Modulio elementų aprašymas. 7. Rekomendacijos (patarimai) modulio turinio įgyvendinimui. 8. Rekomendacijos (patarimai) kompetencijos, įgyjamos baigus modulio programą, vertinimui. 9. Metodinė modulio įgyvendinimo medžiaga 				<p><i>numatomi studijų rezultatai, studijų metodai, studijų turinys (anotacija ir temos), vertinimo metodai, galutinio vertinimo sandara, vertinimo kriterijai, literatūros sąrašas)</i></p>